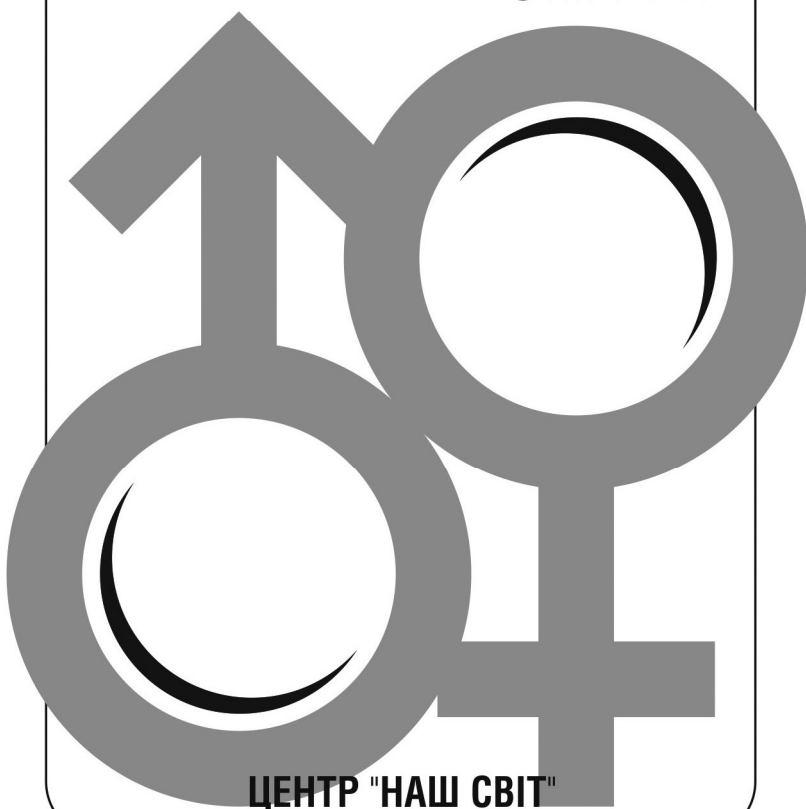


**ТРАДИЦІЙНА** АНДРІЙ КРАВЧУК  
**ОРІЄНТАЦІЯ**

**МІФИ ТА  
ФАКТИ ЩОДО  
ЛГБТ**



**ЦЕНТР "НАШ СВІТ"**

КИЇВ • 2017

УДК 316.647.82-055.3(477)  
ББК 87.7(4Укр)  
К79

**К79 Традиційна орієнтація. Міфи та факти щодо ЛГБТ.**

Видання друге, виправлене і перероблене. / Андрій Кравчук. – К.: Центр «Наш світ», 2017. – 78 с.

**УДК 316.647.82-055.3(477)**  
**ББК 87.7(4Укр)**

Це видання складене на підставі багаторічного досвіду Правозахисного ЛГБТ Центру «Наш світ» і являє собою п'ятдесят відповідей на запитання щодо гомосексуальності, трансгендерності та життя ЛГБТ людей, що часто зустрічаються в аудиторії, не обізнаної з цією тематикою. Брошура написана простою мовою та надає найбільш базові знання у цій сфері людського життя для пересічного читача.

Автор: Андрій Кравчук, експерт Центру «Наш світ»

Рецензентка: Тамара Марценюк, к. соц. н., доцентка кафедри соціології Національного університету «Кієво-Могилянська академія»

Ілюстрації: Костянтин Казанчев

- © А. Кравчук. Текст. 2017 р.
- © К. Казанчев. Ілюстрації. 2015 р.
- © Центр «Наш світ». Київ, 2017 р.

При використанні матеріалів, посилання на автора та видавця є обов'язковим.

## Зміст

Передмова.....	5
1. Що таке "сексуальна орієнтація"? Якою буває сексуальна орієнтація?.....	6
2. Що таке стать? Що таке ґендер? Що таке "ґендерна ідентичність"? До якої статі належать гомосексуали? До якої статі належать трансґендери? Хто такі транссексуали? Хто такі трансвестити? Хто такі інтерсекси? .....	8
3. Хто такі бісексуали? .....	12
4. Які є слова і вирази, пов'язані з сексуальною орієнтацією та ґендерною ідентичністю людини? У чому між ними різниця?.....	14
5. Гомосексуалами стають або народжуються? Чи може людина обрати свою сексуальну орієнтацію? Що таке "латентна гомосексуальність"? Чи може гомосексуал стати гетеросексуалом, і навпаки? Чи можна "вилікувати гомосексуалізм"? .....	17
6. Якщо я займаюся сексом з людиною своєї статі, чи означає це, що я – гомосексуал? Чи я буду гомосексуалом, якщо матиму секс з людиною своєї статі? Геї – це жертви розбещення або зґвалтування? .....	22
7. Хіба гомосексуальність – не психічний розлад? Які психічні проблеми супроводжують гомосексуальність? .....	23
8. Хто такі педофіли? Чи багато педофілів серед геїв? .....	25
9. Як дізнатися, що ти – гей / лесбійка? Звідки людина знає, що вона – лесбійка / він – гей? Як ви можете бути впевненими, що ви гомосексуал, якщо ніколи не мали сексу взагалі або з людиною іншої статі?.....	26
10. Якщо я вирішила, що я – лесбійка, що мені тепер робити? Якщо я вирішив, що я – гей, що мені тепер робити? .....	27
11. Чому гомосексуали виставляють свою сексуальність напоказ? Чи повинні гомосексуальні люди бути відкритими перед своїм оточенням? Чи треба відкриватися батькам, друзям, знайомим? ....	28

12. Чи можна розповідати дітям про гомосексуальність? Чи не зробить це їх лесбійками / геями? Чи не збудить подібна інформація "нездорову цікавість"? ..... 29
13. Чому всі геї та лесбійки не можуть жити відкрито? Вони соромляться себе? Вони відчують себе винними? Напевно, вони розуміють, що неповноцінні або що займаються поганими речами, і вирішують приховувати це?..... 30
14. Геї більш сексуальні, ніж гомосексуали? Чи важливіший для них секс? ..... 31
15. Який смисл в одностатевому сексі – адже від нього не народжуються діти? Що доброго у геївському сексі? Невже це може бути приємно?..... 32
16. Чи правда, що гомосексуали діляться на "активних" і "пасивних"? Можливо, активні геї – просто справжні чоловіки, а пасивні – просто приховані жінки? Можливо, мужні лесбійки – це приховані чоловіки? ..... 33
17. Як гомосексуальність пов'язана з садомазохізмом та іншими сексуальними вподобаннями або практиками?..... 34
18. Що таке "безпечний секс"? Чи правда, що СНІД – геївська хвороба? ..... 34
19. Чи є у гомосексуалів сім'ї? Чи є у них діти? Чи хочуть вони мати дітей? Як вони їх заводять? Чи можуть гомосексуали всиновити / удочерити дитину? ..... 37
20. Чи здатні гомосексуали на кохання, глибоке почуття?..... 39
21. Чи можуть лесбійки одружитися одна на одній або геї вийти заміж один за одного? Навіщо геям і лесбійкам боротися за право на шлюб? ..... 40
22. Хто в одностатевої сім'ї чоловік, а хто – дружина? Як розподіляються обов'язки одностатевого подружжя? ..... 42
23. Чи виростають у гомосексуалів діти-гомосексуали? Хіба можуть дві жінки або двоє чоловіків виростити повноцінну дитину?..... 43
24. Чи може гей одружитися на жінці? Чи може лесбійка вийти заміж за чоловіка? Чи будуть вони після цього гомосексуалами? Для чого вони це роблять? ..... 43

25. Як виглядають гомосексуали? Чи правда, що гея легко відрізнити за жіночною зовнішністю та манерами? Чи правда, що лесбійку легко відрізнити за чоловікоподібною зовнішністю та манерами? ..... 45
26. Що робити, якщо ви не бажаєте вступати у гомосексуальні стосунки, а якийсь гомосексуал дав вам знати, що ви йому небайдужі? ..... 46
27. Що робити, якщо ви – гомосексуал(ка), а вам подобається гетеросексуальна людина? ..... 46
28. Чи правда, що всі геї ненавидять жінок, а лесбійки - чоловіків? Чи ненавидять гомосексуали гетеросексуалів? ..... 47
29. Що таке "гомофобія"? Хіба людина не має права любити або не любити кого-небудь? Що такого неприпустимого в тому, що мені не подобаються люди іншої сексуальної орієнтації, і я їх засуджую?..... 48
30. Чому люди не люблять гомосексуалів? Чому суспільство не схвалює гомосексуальність? ..... 49
31. Що таке "дискримінація"? Хіба гомосексуалів у чому-небудь дискримінують? Якщо закон не дозволяє дискримінацію, значить, все в порядку? Чому гомосексуали вимагають для себе особливих прав? ..... 50
32. Чи може вчитель бути відкритим гомосексуалом? Який приклад він надасть дітям? ..... 52
33. Хіба бувають гомосексуали серед військових, селян, робітників? Чому серед геїв так багато письменників, художників тощо? Чому серед письменників, художників тощо так багато геїв?..... 54
34. Як живуть геї та лесбійки? Чи хотіли би вони жити окремо від інших людей? Чим їхнє життя відрізняється від життя звичайних людей? ..... 55
35. Чому гомосексуали так люблять перераховувати відомих людей – геїв і лесбійок? Чи правда, що всі ці люди дійсно були геями і лесбійками? ..... 56
36. Чи підтримують один одного гомосексуали на роботі та у громадському житті? Що таке "голуба мафія"? ..... 58
37. Чи існує особлива геївська культура? Що таке "ЛГБТ спільнота"? 59

38. Чи правда, що бути гомосексуалом модно? Напевно, більшість людей "займається гомосексуалізмом" через те, що це модно? ..... 61
39. Чому геї та лесбійки так люблять яскраво вбиратися і влаштовувати зухвалі шоу? Що таке "гей-прайд"? Які ще заходи проводять ЛГБТ? Які організації працюють в інтересах ЛГБТ спільноти?..... 61
40. Хіба "розквіт гомосексуалізму" – не ознака моральної деградації суспільства? Хіба це не супроводжується соціальним занепадом суспільства? ..... 64
41. Хіба одностатевий секс не погрожує взагалі вимиранням людства – а ну як усі кинуться "займатися гомосексуалізмом", хто ж буде дітей народжувати?..... 64
42. Скільки взагалі геїв, лесбійок, бісексуалів, трансгендерів, інтерсексів серед людей? Чи стає їх більше? Де у світі їх більше? ..... 65
43. Яке суспільство сприяє розвитку гомосексуальності? Хіба були гомосексуали серед наших предків? Хіба вони не з'явилися зовсім нещодавно під впливом Заходу? ..... 69
44. Яке суспільство сприяє зникненню гомосексуальності? Чи можна, якщо не знищити взагалі, то хоча би звести це явище до мінімуму? 70
45. Хіба бути гомосексуалом саме по собі не аморально? Чому всі культури вважають гомосексуальність аморальною?..... 71
46. Якщо гомосексуали порушують моральні табу суспільства, значить, їм легше переступити будь-які моральні заборони? Якщо вони порушують соціальні табу, значить, вони більш вільнодумні люди?..... 73
47. Як ставиться до гомосексуальності християнство? Як інші релігії ставляться до гомосексуальності?..... 73
48. Чи може гомосексуал бути християнином? Чи може християнин бути гомосексуалом?..... 75
49. Чи можуть гомосексуали брати церковний шлюб?..... 76
50. Хіба бути гомосексуалом вже саме по собі не протиприродно? Хіба існує гомосексуальність серед тварин? ..... 77

## **Передмова**

Ця брошура є не науковим виданням, а спрощеним викладенням поглядів сучасного західного суспільства, науки та власне ЛГБТ – лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерів – на питання, пов'язані з сексуальною орієнтацією, ґендерною ідентичністю, повсякденним життям ЛГБТ людей та їх взаємодією з широким суспільством. Тоді як на Заході останні півсторіччя точилися жваві дискусії навколо ЛГБТ питань, що привертали увагу широкого загалу, примушували людей замислюватися та дошукуватися істини, українське суспільство до останнього часу залишалося осторонь цих подій, покладаючись, здебільшого, лише на усталені стереотипи щодо ЛГБТ та гомофобні упередження. Лише відносно нещодавно, після краху СРСР, початку ознайомлення українців із реаліями сучасного життя розвинених країн, поширення інтернету тощо, наше суспільство почало потрохи усвідомлювати, що традиційні переконання та домисли не відповідають реальному стану речей у цій сфері.

У цьому виданні ми зібрали питання, які найчастіше траплялися нам на очі в Інтернеті або зустрічалися в безпосередньому спілкуванні. Ми відповіли на них, використовуючи як власний досвід життя пересічних українських гомосексуалів, які народилися та виростили ще у радянську добу, так і загальнодоступну в наш час інформацію, котра, однак, не завжди трапляється на очі тому, хто її спеціально не шукає. Через неформальну природу нашої публікації, ми надаємо мінімальну кількість посилань – хто захоче, зможе швидко знайти значно більше інформації у тому ж інтернеті. Ми викладаємо, здебільшого, власний досвід та добре знайомі нам проблеми, які ми знаємо не з чуток. Наші твердження ґрунтуються на двох десятиках років роботи серед української ЛГБТ спільноти та постійного ознайомлення з історією та сучасним станом життя ЛГБТ людей по всьому світові.

Будемо раді почути ваші подальші питання, побажання та пропозиції – будь ласка, звертайтеся на адресу Правозахисного ЛГБТ Центру "Наш світ", що наведена на останній сторінці цієї брошури. Сподіваємося, що наша праця стане вам у пригоді.

## 1. Що таке "сексуальна орієнтація"? Якою буває сексуальна орієнтація?

*Сексуальна орієнтація* – це сексуальний потяг до людей тієї чи іншої статі. В сучасній психології, загалом, визнається існування трьох сексуальних орієнтацій: *гетеросексуальної* – потягу до осіб протилежної статі; *гомосексуальної* – потягу до осіб тієї самої статі; і *бісексуальної* – потягу до осіб обох статей. Сексуальна орієнтація відрізняється від *сексуальної поведінки*, тому що відноситься до почуттів і самовідчуття. Люди можуть виражати або не виражати свою сексуальну орієнтацію у своїй сексуальній поведінці – людина може не виказувати свій сексуальний інтерес до іншої людини або навіть не усвідомлювати, що відчуває такий інтерес. З іншого боку, людина може вступати у сексуальні відносини з багатьох причин, які іноді ніяк не пов'язані безпосередньо з її сексуальними інтересами (наприклад, заради вигоди, з чистої цікавості, навіть з жалю). Не завжди цей інтерес має яскраво виражене сексуальне забарвлення – він може відчуватися як романтична закоханість, душевна близькість, естетична привабливість людей певної статі тощо.

У багатьох людей сексуальна орієнтація проявляє себе на ранньому етапі дорослішання, задовго до отримання першого сексуального досвіду. Інші люди усвідомлюють свій сексуальний інтерес до людей тієї чи іншої статі тільки після отримання достатнього сексуального досвіду. Фактори, що визначають сексуальну орієнтацію людини, досі не цілком піддаються визначенню і виявленню. Існує декілька правдоподібних теорій, і є докази на користь кожної з них, але існують і факти, які їм суперечать. Напевне можна стверджувати одно: для кожної конкретної людини абсолютно неможливо заздалегідь передбачити, що саме було вирішальним у визначенні її сексуальної орієнтації, і тим більше неможливо штучно нав'язати їй певну сексуальну орієнтацію.

Крім того, численні наукові дослідження говорять про те, що досить часто люди не мають однозначно гетеро- чи гомосексуальної орієнтації – тобто, простими словами, що багато людей тією чи іншою мірою *бісексуальні*. Зазвичай, протягом життя людина під впливом різних факторів обирає для себе той чи інший тип



сексуальної поведінки, але нереалізована частина її сексуальності все ж таки може проявити себе тим чи іншим способом за сприятливих обставин.



Не слід як синонім для "сексуальної орієнтації" використовувати вираз "сексуальні вподобання", оскільки він має занадто широкий і невизначений смисл. Також не відносяться до поняття "сексуальна орієнтація" різні сексуальні відхилення – педофілія, фетишизм, зоофілія і т.ін. Нарешті, існують *асексуальні* люди, які практично не відчувають статевого потягу (при тому, не будучи імпотентами чи фригідними – тобто, маючи змогу займатися сексом та отримуючи від цього фізичне задоволення). Багато сучасних психологів вважають асексуальність окремою сексуальною орієнтацією.

**2. Що таке стать? Що таке гендер? Що таке "гендерна ідентичність"? До якої статі належать гомосексуали? До якої статі належать трансгендери? Хто такі транссексуали? Хто такі трансвестити? Хто такі інтерсекси?**

Людина – дуже складна істота, яка має не тільки біологічні ознаки свого виду, але також розум і почуття. Тому, у людини існує не тільки біологічна *стать*, обумовлена її зовнішніми статевими ознаками, та генетична *стать*, яка визначається генним набором, але також і психологічна *стать* – самовідчуття себе чоловіком або жінкою. Зазвичай, всі ці три статі відповідають одна одній, але трапляються і винятки. Маючи біологічні ознаки своєї статі, людина з дитинства привчається відповідати встановленому в суспільстві стандарту чоловіка або жінки, набору якостей, стандартних для певної статі. Переважна більшість людей за біологічною статтю – це жінки і чоловіки, але існують також і так звані *інтерсекс* люди – коректна назва для тих, хто були народжені з ознаками як біологічних жінок, так і чоловіків (раніше було прийнято називати таких людей "*гермафродитами*", але зараз цей термін виходить з ужитку). Людина грає соціальну роль чоловіка або жінки, і будь-яке відхилення від стереотипів у цьому випадку сприймається в суспільстві з насторогою. Зрештою, найважливішим є те, ким саме відчуває себе людина і ким вона здається для оточення. Біологічна *стать* з'явилася у природі як засіб для більш продуктивного розмноження і виживання. Для людини важливішою є суспільна функція чоловіка або жінки – наскільки вона відчуває себе зручно в тій чи іншій соціальній ролі.

*Гендер* – нове для української мови слово, транслітерація англійського "gender". Це слово означає *стать* швидше в її культурно-соціальному аспекті, ніж як біологічну характеристику. Індивід не отримує *гендер* автоматично від народження, а набуває у процесі включення в суспільне життя. Поняття *гендеру* має множинний і ситуативний характер: уявлення про те, що означає бути жінкою чи чоловіком, змінюється залежно від історичного і соціально-культурного контексту.

Коли говорять про ґендер, то також мають на увазі такі поняття як маскуліність або чоловічність і фемінінність або жіночність – соціальні уявлення про те, що означає бути чоловіком або жінкою. Зокрема, маскуліність у традиційній (патріархальній) парадигмі пов'язується з силою, владою, мужністю, витривалістю, агресію, неемоційністю, орієнтацію на успіх. Натомість, фемінінність характеризують протилежні до маскуліності риси: емоційність, чуйність, слабкість, залежність тощо. Те, до якої статі відносить себе певна людина, з яким ґендером вона себе асоціює, називається *ґендерною ідентичністю*. Треба відрізнити ґендерну ідентичність від сексуальної орієнтації – це окремі поняття, що можуть існувати у людини в різних комбінаціях.

Люди, у яких їхня біологічна стать не співпадає з психологічною, називаються *трансґендерними людьми* або просто *трансґендерами*; в медичному контексті вони також часто називаються *транссексуалами*.<sup>1</sup> В той час, як геї усвідомлюють себе чоловіками, яких сексуально приваблюють чоловіки, а лесбійки – жінками, яких сексуально приваблюють жінки, більшість трансґендерів вважають себе чоловіками, яким подобаються жінки, або жінками, яких приваблюють чоловіки (втім, у деякої частини трансґендерів, точно так само, як у інших людей, існує потяг до людей своєї психологічної статі – людська сексуальність дуже різноманітна; такі трансґендерні люди водночас є гомо- чи бісексуальними). Деякі трансґендерні люди взагалі не можуть чітко визначити свою психологічну стать, або мають двоїсту ґендерну ідентичність, або вважають, що належать до особливої третьої статі. На додачу, сучасна сексологія виокремлює також згаданих вище *інтерсекс людей*. Деякі країни (поки таких небагато, але з кожним роком їх все більше) офіційно визнають існування третьої статі та позначають її в документах нарівні з чоловічою та жіночою.

ґендерна дисфорія (тобто, стійке відчуття себе людиною, ув'язненою в тілі іншої статі) зустрічається дуже рідко, порядку одного випадку

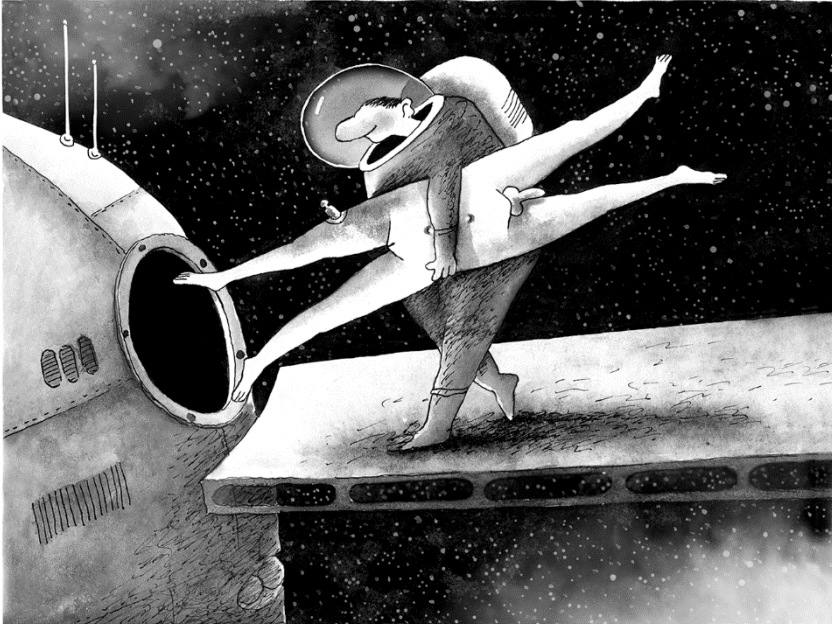
---

<sup>1</sup> Ці терміни не мають однозначного, абсолютно чіткого, визначення, тому в різному контексті можуть застосовуватися дещо по-різному, але ми не будемо надто вдаватися в термінологічні тонкощі.

на 10-100 тис., тоді як гомо- і бісексуали складають, за різними оцінками, десь від 2 до 20% від загальної кількості населення. Головним фактором у визначенні ґендеру людини є її самоідентифікація, відчуття себе як жінки або чоловіка, тому трансґендерних людей буде правильно іменувати у відповідності до їхньої психологічної статі (ґендеру). Про трансґендерок, які мають біологічну чоловічу стать, а психологічну – жіночу (вони можуть позначатися англійським скороченням MtF, читається "ем-ту-еф", від "male to female"), слід говорити як про жінок; аналогічно, про трансґендерів, які мають біологічну жіночу стать, а психологічну чоловічу (вони можуть позначатися англійським скороченням FtM, читається "еф-ту-ем", від "female to male"), слід згадувати, як про чоловіків. Загалом, у нашій мові часто бракує слів для позначення явищ, про які відкрито почали говорити лише нещодавно. Більшість термінології у статевій сфері має медичний характер, що інколи викликає відчуття патології стосовно осіб із цих соціальних груп, які дуже потерпають від ворожості та дискримінації.

Проблеми трансґендерних та інтерсекс людей – особливо тих, хто не піддавався операціям із корекції статі, – часто наштовхуються на нерозуміння і байдужість з боку суспільства. В Україні трансґендерна людина після певних медичних процедур (які можуть, за бажання пацієнта, включати гормональну терапію та хірургічне втручання) може отримати нові документи, в яких вказано її нову стать, і надалі жити як звичайний громадянин чи громадянка тієї статі, яка вказана в її нових документах. Хоча багато країн світу просто не визнають зміни статі, у ліберальних державах (і не тільки там – наприклад, і в сучасному Ірані), зазвичай, враховуються проблеми трансґендерної меншини, а такі операції розглядаються як життєво важливі медичні процедури. Крім того, подекуди транссексуали можуть бути визнані людьми бажаної статі навіть без проведення хірургічного втручання або інших медичних процедур (зараз це можливо і в Україні). Однак, і не всім трансґендерам потрібна офіційна зміна статі – дехто знаходить способи облаштувати своє життя і без цього, а дехто не має чіткої ґендерної ідентичності як жінка або чоловік. Інтерсексам, які бажують зберегти свою особливу ґендерну ідентичність у нашому

суспільстві, що звикло до чіткого поділу на дві статі, доводиться ще важче.



Гомосексуали (які не є трансґендерами), зрозуміло, відносяться до своєї біологічної та соціальної статі: геї – це повноцінні чоловіки, а лесбійки – повноцінні жінки. Якщо вони цього не хочуть, оточення ніяк не зможе визначити їхню гомосексуальну орієнтацію. Можливо, статистично можна знайти певні смакові особливості в манері одягатися, поводитися, естетичних пристрастях тощо у лесбійок і геїв у порівнянні з їхніми гетеросексуальними співгромадянами, але ці смаки визначаються не власне сексуальною орієнтацією даної людини – ви завжди зможете знайти людину з такими ж уподобаннями і манерами, але іншої сексуальної орієнтації. Численні викриття різних знаменитостей як геїв і лесбійок тільки підкреслюють те, що сексуальна орієнтація ніяк не змінює соціальної ролі людини як чоловіка або жінки – адже до викриття вони цілком сприймалися як гетеросексуали відповідної статі.

*Трансвестити* – це люди, яким подобається носити одяг та імітувати поведінку протилежної статі. Цей термін може вважатися застарілим, зараз "у моді" входять нещодавні запозичення з англійської на кшталт "*дрег-квін / дрег-кінг*" (drag queen / drag king) або "*кросдресер*" (crossdresser), хоча вони поки що не надто популярні в українській мові. В англійській мові існує деяка відмінність між поняттями transvestite і drag queen (для чоловіків) або drag king (для жінок). Дрег-квін (дрег-кінг) називають людей, які носять одяг протилежної статі не просто для власного задоволення, але для демонстрації на публіку, для яскравого видовища, шоу. В будь-якому випадку, не всі кросдресери є гомо- чи бісексуалами; багатьом просто подобається приміряти на себе іншу особистість, цілком відмінну від їхнього звичайного повсякденного життя. За деякими даними, трансвеститів-гетеросексуалів навіть більше, ніж гомосексуалів. Жінки, які віддають перевагу чоловічому одягу, зараз взагалі не викликають особливого подиву і, зазвичай, не сприймаються як трансвестити.

Гомосексуали, здебільшого, не люблять носити одяг іншої статі; їхні смаки в цілому збігаються зі смаками широкої публіки, і для них вбратися в одяг чужої статі настільки ж дивно, як і для будь-кого іншого; хоча, зрозуміло, існує чимало й трансвеститів-гомосексуалів. Не слід плутати трансвеститів із транссексуалами (хоча термін "трансгендери" може включати в себе обидві ці групи в певному контексті, краще все ж не застосовувати його щодо кросдресерів). Транссексуал не просто **виглядає**, як людина іншої статі – він **вважає** себе таким. Для нього чи неї є природним той одяг, який для трансвестита є перевдяганням в іншу стать.

### **3. Хто такі бісексуали?**

Згідно з результатами досліджень відомого американського сексолога Альфреда Кінсі, сексуальна орієнтація у багатьох людей не є суто гетеро- або гомосексуальною, а знаходиться десь у проміжку між крайнощами, зазвичай все-таки з вираженою перевагою сексуального потягу до тієї чи іншої статі. *Бісексуалами* називають людей, які великою мірою відчувають сексуальний потяг до осіб як

протилежної, так і своєї власної статі. Бісексуальна людина не обов'язково повинна мати одночасно і гетеро-, і гомосексуальні контакти. Вона може деякий час жити з людиною іншої статі, а потім вступити в одностатевий зв'язок, і навпаки. Вона може взагалі не мати сексуальних контактів: сексуальність – це не те ж саме, що статеві зв'язки.

Деякі геї та лесбійки заявляють про свою бісексуальність, насправді не відчуваючи сексуального потягу до людей протилежної статі, тому що таким чином їм самим і суспільству легше прийняти їхню гомосексуальність. Буває і навпаки, коли заради скандальної популярності гетеросексуальні поп-знаменитості можуть називати себе бісексуалами, слідуючи моді – втім, це рідкісний випадок. Часто, і лесбігеївська спільнота, і гетеросексуальна більшість відкидають бісексуалів, вважаючи, що вони якимось чином зраджують своїй "справжній природі". Але не слід вважати, що будь-який бісексуал просто лукавить, не бажаючи зізнаватися у своїй "істинній" сексуальності, або що його почуття по відношенню до людей однієї статі поступаються почуттям стосовно людей іншої статі. Ми не можемо дізнатися, що насправді відчувають інші люди, та повинні просто приймати їх такими, якими вони себе проявляють.

Все, сказане у цій книзі відносно геїв і лесбійок, вірно і для бісексуалів – фактично, в очах суспільства вони принципово не відрізняються від гомосексуалів. Утім, для самих бісексуалів, як для кожної людини, принципово важливою є їхня окрема сексуальна орієнтація та ідентичність. Власне, саме цим бісексуали і відрізняються від гетеро- та гомосексуалів. Будь-хто може мати сексуальні контакти як з протилежною, так і з власною статтю, у будь-якого можуть інколи виникати фантазії про нестандартний для неї/нього секс, але тільки у бісексуалів такі думки та почуття є невід'ємною та важливою частиною їхньої особистості. Як і у випадку гомо- та гетеросексуалів, у них немає вибору – будь-яка пересічна людина навряд чи може контролювати свої почуття, нав'язати собі певні вподобання.

Хоча бісексуалів приваблюють в сексуальному плані обидві статі, це не означає, що вони неодмінно мають реалізовувати свій сексуальний потяг до кожної з них. Врешті-решт, нас приваблюють

конкретні люди, що нам подобаються, а не абстрактні жінки та/або чоловіки. Як будь-яка людина, бісексуал(ка) може зберігати вірність своєму партнерові або партнерці, а може мати стосунки з багатьма людьми – все залежить від конкретної особистості з її власними поглядами та принципами.

#### **4. Які є слова і вирази, пов'язані з сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю людини? У чому між ними різниця?**

На відміну від англійської мови, в українській поки що не так багато слів, пов'язаних із позначенням гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації людини. Більшість слів і виразів у цій сфері запозичені нами з англійської мови, яка фактично вже давно стала універсальним міжнародним засобом спілкування.

Загальновизнаними, загальноприйнятими і абсолютно нейтральними термінами для гомосексуалів в українській мові є "гей" для чоловіка та "лесбійка" для жінки. Беручи до уваги російськомовну термінологію, гомосексуальну жінку також можуть назвати "лесбіанкою", але слово "лесбійка" більш пасує українській мові (порівняйте, наприклад, російське "итальянка" та українське "італійка"). Слово "гомосексуаліст" в українській мові донедавна було найпоширенішим нейтральним терміном для позначення людей гомосексуальної орієнтації, але зараз воно вважається некоректним (навіть дискримінаційним, адже апелює до радянського минулого, пов'язаного з криміналізацією гомосексуальної чоловічої поведінки), і частіше говорять "гомосексуал" (саме так доцільно перекладати з англійської "homosexual"). Слів "бісексуаліст" і "гетеросексуаліст" у словнику взагалі немає, а є тільки "бісексуал" і "гетеросексуал", відповідно.

Слово "педераст" (грецького походження) в українській та інших мовах звучить дуже грубо і образливо поза суто науковим історичним контекстом. Розмовні похідні форми від нього (а також від слова "гомосексуал", на кшталт "гомосек") є навіть образливішими. Зневажливим терміном є також слово "содоміт", від назви міста Содом, що за Біблією було винищене Богом у покарання за гріхи його мешканців (які, до речі, полягали зовсім не в одностатевому сексі, як багато людей помилково вважають).



Інші терміни зустрічаються рідко і характерні для вживання тільки в досить вузькому специфічному колі – наприклад, нещодавнє запозичення з англійської мови "квір" (queer), яке означає будь-яку сексуальну поведінку, що відрізняється від гетеросексуальної норми. Це слово наразі буде навряд чи зрозумілим для пересічних мешканців України, і зустрічається майже винятково в науковому контексті або в середовищі ЛГБТ спільноти, обізнаної із науковими дослідженнями. Цікаво, що в англійській мові воно може сприйматися і як цілком нейтральний термін, і як дуже образливе, залежно від контексту. Якщо ви не хочете образити ваших співрозмовників і не впевнені в своїй досвідченості щодо відповідної термінології, рекомендується вживати найбільш нейтральні, однозначні, загальноприйнятні терміни: "гомосексуал(ка)", "лесбійка", "гей", "бісексуал(ка)", "трансгендер(ка)", "інтерсекс".



*Гетеросексуалів* іноді неформально іменують по-російському "*натуралами*". Для гомосексуалів це слово звучить не дуже привабливо (з'являється відчуття протиставлення "природної" і "неприродної" сексуальної орієнтації), але, за відсутності кращого розмовного терміну, прийнятно. В англійській мові також є аналогічний розмовний термін "straight". Ці слова в жодному разі не звучать образливо, а мають цілком нейтральний смисл.

Дуже невдалим та некоректним терміном є вираз "*нетрадиційна [сексуальна] орієнтація*". По-перше, будь-яка сексуальна орієнтація не належить до традицій, а по-друге, всі варіанти сексуальної орієнтації відзначаються не тільки з самого початку відомої історії людства, але й навіть у тваринному світі. Кажіть і пишіть просто та без непотрібних евфемізмів: гомосексуальна (або бісексуальна) орієнтація. Некоректним є також застосування виразу "*сексуальні меншини*", коли мається на увазі саме ЛГБТ спільнота (лесбійки, геї, бісексуали і трансгендери). Через невизначеність цього терміну, він може включати до себе людей з надто розмаїтими сексуальними вподобаннями, що не стосується сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності. Крім абревіатури "ЛГБТ", можна зустріти варіанти з додаванням інших літер: "І" – для інтерсексів, "К" – для квірів тощо.

Найбільш прийнятним терміном для трансгендерних людей є, звичайно, власне *трансгендер(ка)*. *Трансгендерний чоловік* – це людина, яка народилася з ознаками жіночої статі, але вважає себе чоловіком; *трансгендерна жінка* – це людина, яка народилася з ознаками чоловічої статі, але відчуває себе жінкою. *Транссексуалами*, зазвичай, називають тих трансгендерів, які бажають офіційно змінити свою стать – відкорегувати свій зовнішній вигляд за допомогою гормональної терапії та хірургічних операцій відповідно до їхньої психологічної статі та поміняти записи у документах. Решту людей, у яких їхня гендерна ідентичність співпадає з біологічною і документарною статтю, в сексології називають *цисгендерами*.

Слово "гермафродит" для позначення людей з невизначеною статтю, які поєднують біологічні ознаки обох статей та часто мають особливу, окрему, гендерну ідентичність, наразі вважається застарілим та

політично некоректним. Правильно буде їх називати "інтерсекс людьми".

**5. Гомосексуалами стають або народжуються? Чи може людина обрати свою сексуальну орієнтацію? Що таке "латентна гомосексуальність"? Чи може гомосексуал стати гетеросексуалом, і навпаки? Чи можна "вилікувати гомосексуалізм"?**

Походження сексуальної орієнтації, загалом, і гомосексуальної, зокрема, залишається для сучасної науки нез'ясованим питанням. Прочитавши будь-яку статтю, що претендує на остаточне з'ясування "причини гомосексуальності", слід мати на увазі, що знайдуться десятки інших публікацій, які пояснюють це зовсім по-іншому. Існує три основні теорії формування сексуальної орієнтації: генетична (тобто, все визначається набором генів даної людини); гормональна (визначальним фактором є вплив гормонів матері на розвиток плода в її утробі); психологічна (сексуальна орієнтація визначається в процесі виховання дитини).

Більшість дослідників схиляються до думки, що не існує єдиного фактору, який би визначив сексуальну орієнтацію дитини – тут відіграють свою роль і генетична спадковість, й особливості розвитку, і життєві події раннього дитинства. У будь-якому випадку, давно були спростовані теорії "розбещення" та "пропаганди гомосексуалізму", що висувалися на зорі сексологічних досліджень, а серед суспільних забобонів існують і донині. Особливо наочними є дослідження однопляцевих близнюків, які виховувалися в одній родині – виявляється, що не існує ні стовідсоткового збігу, ні абсолютно випадкового розподілу сексуальної орієнтації у людей, які мають ідентичний набір генів та отримували практично однакові фізіологічні та психологічні впливи в процесі свого розвитку.

Сформована сексуальна орієнтація виявляється надзвичайно стійкою до будь-яких впливів. Це свідчить, принаймні, про те, що вона визначається на ранніх стадіях розвитку людини. Питання "Як стають гомосексуалом?" по суті не відрізняється від питання "Як стають гетеросексуалом?" Людина просто відчуває сексуальний інтерес до людей іншої або своєї ж статі, але не може пояснити, звідки цей

інтерес узявся і що її змушує відчувати саме так, а не інакше. Коротко кажучи, сексуальну орієнтацію не обирають – інакше не було б стількох трагедій геїв і лесбійок, яких намагалися "вилікувати" від гомосексуальності або які самі намагалися позбутися цього. Навіть під страхом смерті люди не можуть змінити те, що закладене у їхній особистості; неймовірну кількість доль було зламано у даремних спробах боротьби із самим собою. Можна змінити поведінку, але не свої почуття: ми не можемо пояснити собі навіть, чому нам, наприклад, подобається чи не подобається той чи інший смак, колір, запах – ми тільки можемо констатувати цей факт. Утім, під впливом нормативної для нашого суспільства гетеросексуальності, людина може й не усвідомлювати свої почуття або свідомо чи підсвідомо гнати від себе саму думку про свою відмінність від більшості – це називається *латентною* гомосексуальністю, яка може коли-небудь і реалізуватися під впливом життєвих обставин.



Щоби гетеросексуалу відчутти, що для лесбійки або гея означає їхня сексуальна орієнтація, варто всього лише спробувати пригадати,

коли він "обрав" свою. Для людей, які розуміють, що таке сексуальна орієнтація, таке питання звучить дико (решта просто не розуміє, чим сексуальна орієнтація відрізняється від сексуальної поведінки, та плутає секс із почуттями). Сумнівно, що хтось згадає такий вибір. З певного моменту людину починають сексуально приваблювати інші люди, тієї чи іншої статі – згадуючи своє дитинство та юність, можна пригадати момент появи таких почуттів, але, безумовно, ніхто не згадає свідомого рішення про те, які люди тобі повинні подобатися.

Велика, якщо не найбільша, частина гомосексуалів упевнена, що люди їхньої власної статі подобалися їм завжди, з самого раннього дитинства. Деякі, особливо бісексуали, розповідають, що до певного моменту не відчували в собі потягу до людей своєї (або протилежної) статі, але якась певна подія змінила їхні почуття. Це може статися і в дуже пізньому віці. Іноді людина дійсно буває цілком задоволена своїм життям, і лише випадкова пригода відкриває їй очі на те, чого вона була позбавлена; однак, у багатьох випадках йдеться не про усвідомлення сексуального потягу до власної статі, а лише про зізнання у цьому самій/самому собі. Деякі люди можуть неодноразово і тривалий час перебувати у гомосексуальних стосунках, одержувати від цього щире задоволення, але, тим не менш, не вважати себе геями або хоча би бісексуалами. Вони не хочуть або не можуть свідомо віднести себе до тих, кого так багато людей недолюблюють або просто ненавидять. У консервативних патріархальних суспільствах можуть існувати уявлення такого роду, що гомосексуалом, наприклад, є лише той чоловік, який займає "пасивну" позицію в сексі, а "активний" партнер є "справжнім чоловіком" (у жінок, навпаки). Таким чином, бути гомосексуалом, вважати себе таким, і мати гомосексуальні стосунки, взагалі кажучи, є трьома різними речами.

Коли говорять про "геївську поведінку", мають на увазі, насправді, стійкий суспільний стереотип такої поведінки, котрий, як будь-який стереотип, є невиправданим узагальненням. У більшості геїв зовсім не написано на лобі, що вони – геї, і з їхньої поведінки ви цього ніколи сказати не зможете, якщо вони самі не захотять, щоби ви про це дізналися. Точно так само, поведінка, яка може здатися "підозрілою", сама по собі ще нічого не означає. Мер Нью-Йорка

Рудольфо Джуліані неодноразово з'являвся на ЛГБТ парадах, публічно носив жіночий одяг, а під час сімейних ускладнень жив у знайомій геївській парі. Мер Парижа Бертран Деланое ні в чому подібному помічений не був. При цьому, ні в кого не було сумнівів у правдивості того, що Джуліані – гетеросексуал, а Деланое – гей. Гомосексуали можуть мати будь-які переконання, бути лібералами, комуністами, націоналістами, християнами, атеїстами, навіть гомофобами (як трапляються євреї-антисеміти – наприклад, російський політик Владімір Жириновській). Гомосексуальність не є переконанням, так само, як і гетеро- або бісексуальність. Переконання – це щось таке, що свідомо обирають; наприклад, політичні, релігійні, філософські погляди. Сексуальну орієнтацію не обирають. Її можна лише приймати чи не приймати, реалізувати або загнути в підпілля, проявити чи приховати.

Чимало людей певною мірою є бісексуальними, так що слова "гомосексуал(ка)" або "гетеросексуал(ка)" – не більше, ніж умовні ярлики, які не можуть їх вичерпно охарактеризувати. Якщо людина, яка до цього вела винятково гомосексуальне життя, вступає у гетеросексуальні стосунки, може здатися, що вона стала гетеросексуальною. Або, скажімо, навпаки: одружений чоловік раптом заводить коханця – чи означає це, що він став геєм? Ні, просто вони відкривають ту частину своєї особистості, яка до цього була прихована. Може бути, дійсно, що ця частина виявиться основною, а те, що було до цього, – швидше, побічними захопленнями. Але у випадку з "перетворенням" гея в натурала це здається, м'яко кажучи, вкрай мало ймовірним – просто тому, що наше суспільство створює всі умови для прояву гетеросексуальності та всіляко придушує гомосексуальність, тому абсолютно незрозуміло, що цій людині заважало раніше жити, як хочеться. Так що, або "новонавернений" гетеросексуал виріс у зовсім вже екзотичних умовах, в яких його гетеросексуальність не могла проявитися, або змінилася його поведінка, але не сама його сексуальність.

Людина, яка вела винятково гомосексуальне життя, в принципі, може змінити свою поведінку. Гетеросексуалом це її не зробить, але може вирішити певні проблеми. Питання тільки в тому, наскільки

високу ціну вона за це заплатить. Якщо її гетеросексуальна сторона досить сильна, то великих проблем у неї бути не повинно. Якщо ж вона в основі своїй гомосексуальна, то душевний розлад може звести нанівець всі передбачувані переваги від переходу до "стану більшості". Деякі геї, особливо з консервативними християнськими переконаннями, можуть вважати за краще жити взагалі без сексу та присвятити своє життя служінню Богові (наприклад, монахом або священиком), усвідомлюючи неможливість для себе недозволеного їхніми переконаннями гомосексуального життя. Проте, у результаті такого вибору чимало з них, опиняючись у суто чоловічому оточенні, відчують ще більші муки та спокуси. Крім того, приголомшливо велика кількість відомих випадків викриття прихованої гомосексуальної активності в церковному середовищі наочно демонструє, що навіть віра не може змінити людську природу (а гомосексуальна поведінка є цілком природним явищем, адже вона спостерігається у багатьох видів тварин, включаючи найближчих родичів людини – людиноподібних мавп).



Після сотень експериментів, тисяч скалічених людських життів, психологи та психіатри відмовилися від спроб "лікування" гомосексуалів, врешті-решт визнавши нормативність і прийнятність усіх трьох загально визнаних сексуальних орієнтацій у людини. Зараз отримати офіційне "лікування від гомосексуалізму" в Україні, як і в решті розвинутих країн світу, неможливо – Всесвітня організація здоров'я ще у 1993 році виключила гомо- та бісексуальність з переліку хвороб і психічних розладів. Натомість, продовжують діяти різноманітні шарлатани та невігласи, які на свій страх і ризик беруться за такі спроби та навіть гучно заявляють про їхню успішність, хоча досі вони так і не змогли надати жодних переконливих доказів своїх тверджень. На Заході існує рух т.зв. "екс-геїв", які декларують, що "зцілилися від гомосексуальності" – але після десятків скандалів, коли "зцілені" були впіймані "на гарячому" або просто чесно зізналися в неефективності такого "лікування", не так давно також з'явився і новий рух "екс-екс-геїв".

**6. Якщо я займаюся сексом з людиною своєї статі, чи означає це, що я – гомосексуал? Чи я буду гомосексуалом, якщо матиму секс з людиною своєї статі? Геї – це жертви розбещення або зґвалтування?**

Починаючи з кінця, варто, насамперед, зауважити, що більшість геїв і лесбійок мали в своєму житті досвід гетеросексуального сексу. Для багатьох з них перший сексуальний досвід був гетеросексуальним, але це не зробило їх гетеросексуалами. Вважати, що гомосексуалом можна стати в результаті розбещення, значить не довіряти своїй природі та підсвідомо вважати одностатевий секс настільки чудовим, що цей досвід неодмінно має її змінити. Ще дивніше думати, що така жахлива подія як зґвалтування може призвести до бажання спробувати ще – проте, деякі люди все ж таки безпідставно вважають, що гомосексуалом можна стати в результаті зваблення або навіть зґвалтування. В тому, що стосується сексуальної орієнтації, люди взагалі схильні керуватися не здоровим глуздом, а бозна якими упередженнями та дуже дивними уявленнями.



Натомість, дослідження Альфреда Кінсі, підтверджені подальшими науковими працями, виявили, що чимало людей хоча би раз у житті мали гомосексуальний досвід, особливо у підлітковому віці. Тим не менше, більшість підлітків виростають гетеросексуалами. Людям цікаво дізнатися – а як це? Задовольнивши цікавість, більшість на цьому зупиняється – не сподобалося. Для деякого важливішими за сам секс можуть бути просто близькі, довірчі стосунки з іншою людиною, душевне спілкування, розуміння, підтримка – і тоді бажання принести іншій людині задоволення може означати більше, ніж самому отримати фізичне задоволення від сексу, без чого можна було би й обійтися. Втім, ці слова так само стосуються і гетеросексуальних відносин. Для деяких людей гомосексуальні стосунки можуть бути зумовлені певною ситуацією (наприклад, відсутністю партнерів іншої статі), а коли ситуація змінюється, вони повертаються до свого звичайного сексуального життя; те ж саме стосується і гетеросексуальних відносин. Гомосексуали – це не ті, хто лише має одностатевий секс, а ті, хто відчуває постійний сексуальний потяг до людей своєї статі; так само, гетеросексуальність визначається стійким сексуальним потягом до людей протилежної статі, а бісексуальність – наявністю сексуальних почуттів до обох статей.

## **7. Хіба гомосексуальність – не психічний розлад? Які психічні проблеми супроводжують гомосексуальність?**

Основним документом, який відображає сучасні фахові погляди медиків на те, що треба вважати розладом фізичного або психічного здоров'я, є Міжнародна статистична класифікація хвороб та пов'язаних розладів здоров'я (МКХ). Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) ще у 1993 році ухвалила її поточну (десяту) редакцію, що стала чинною в Україні з 1 січня 1999 року. Розділ F.66 цього документу під заголовком "Розлади психіки та поведінки, пов'язані із статевим розвитком та орієнтацією" містить спеціальну примітку, яка має зупинити будь-які спекуляції щодо ставлення сучасної світової медицини до питань, пов'язаних із сексуальною орієнтацією: "Сексуальна орієнтація сама по собі не може вважатися

розладом". Водночас, транссексуалізм у поточній редакції МКХ досі вважається розладом гендерної ідентичності (код F64.0). Приблизно раз на десять років ВООЗ переглядає цей документ, і невдовзі очікується ухвалення чергової, одинадцятої, редакції МКХ. Після багатьох фахових дискусій у медичному середовищі, чорновий варіант МКХ-11 передбачає, що транссексуальність теж буде депатологізована та перестане вважатися психічним розладом сама по собі.

В МКХ-10 існує пункт F66.1 "Егодистонічна сексуальна орієнтація", який стосується тих випадків, коли немає сумнівів у сексуальній орієнтації (будь-якій) певної людини, але сама вона бажає мати іншу сексуальну орієнтацію через пов'язані з цим психологічні проблеми. Подібні ситуації трапляються, здебільшого, коли гомо- чи бісексуальність людини вступає в конфлікт з її релігійними переконаннями або з поширеними у суспільстві гомофобними поглядами – тобто, психічні проблеми цієї людини спричиняються не власне гомосексуальністю, а упередженим ставленням до неї з боку суспільства. Аналогічним чином, серед молодих гомосексуалів спостерігається підвищений відсоток психологічних проблем порівняно з їх однолітками – але тільки у гомофобних суспільствах, де гомосексуальність переслідується і стигматизується.

Інколи можна зустріти посилання на (давні) праці визнаних психологів і психіатрів, які вважали гомосексуальність психічним розладом або, принаймні, причиною таких розладів. Цим працям притаманні дві особливості: вони були написані, як мінімум, більше півсторіччя тому, і вони ґрунтуються на вивченні клінічного досвіду – тобто людей, які звернулися за допомогою або іншим чином потрапили до поля зору спеціалістів. Послідовні масштабні сексологічні дослідження пересічних людей, які не вважали себе хворими, почалися тільки з середини ХХ сторіччя. Саме ці дослідження переконали переважну більшість психологів переглянути у другій половині ХХ сторіччя попередні теорії про гетеросексуальну орієнтацію як єдиний нормативний варіант людської сексуальності.

## 8. Хто такі педофіли? Чи багато педофілів серед геїв?

*Педофілія* – психічний розлад, сексуальний потяг до дітей. Слід підкреслити, що йдеться саме про **дітей** – тобто, дуже молодих людей, які ще не досягли статевої зрілості. Статева зрілість настає для різних людей у різний час: підлітки-ровесники можуть перебувати на різних стадіях статевого дозрівання. Педофілів привертають саме діти, які ще не сформувалися фізично і психічно як чоловіки або жінки, а не просто дуже молоді люди. Не слід плутати педофілію і *розбещення неповнолітніх*, це терміни з абсолютно різних сфер. Педофілія – психологічне явище, почуття, які самі по собі не є злочином, а ось розбещення неповнолітніх (повноліття в даному випадку є чітким юридичним терміном і визначається законами конкретної країни) – це певні дії, що складають кримінальний злочин. Зокрема, в Україні "вік згоди" (тобто вік, з якого закон дозволяє людині вступати в сексуальні стосунки, що не тягнуть за собою кримінальної відповідальності для обох сторін) дорівнює 16 рокам і для різностатевих, і для одностатевих стосунків, за умови досягнення партнерами статевої зрілості. 16 років – найбільш поширений у світі "вік згоди", хоча в різних країнах він може бути як вищим, так і нижчим (але, за винятком небагатьох арабських країн, не нижчим за 12 років).

Доволі часто геїв безпідставно і стереотипно звинувачують у схильності до педофілії, хоча кримінальна статистика цього не підтверджує. Наприклад, в США переважна більшість педофілів є білими гетеросексуальними чоловіками середнього віку – тобто, фактично, не відрізняються від абсолютної більшості чоловічого населення країни. Зрозуміло, що педофіли зустрічаються і серед геїв, але уявлення про особливу схильність геїв до педофілії ґрунтуються не на фактах, а на перебільшеній увазі з боку медіа до саме таких випадків. Серед геїв педофіли зустрічаються приблизно настільки ж рідко, як і серед гетеросексуалів.

Останніми роками деякі психологи та сексологи виступають за те, щоби визнати педофілію окремою сексуальною орієнтацією, на додачу до трьох загально визнаних, а також асексуальності. Основною аргументацією на користь цього є те, що педофілів

сексуально приваблюють в людині не сформовані статеві ознаки, а, навпаки, риси статевої незрілості, тоді як конкретна стать може взагалі не мати великого значення. Такі пропозиції (з якими наразі більшість фахівців не згодні) викликають неадекватну реакцію та засудження з боку необізнаної на цій темі публіки, яка, чомусь, вважає, що таке визнання має щось змінити в повсякденному житті – наприклад, призвести до визнання педофілії психічною нормою та юридичного дозволу на сексуальні стосунки з дітьми. Але це не так: у психології вважається нормою, а в законодавстві не карається те, що не завдає шкоди ні самій людині, ні іншим. Педофілія же не може бути реалізована у фізичних стосунках без завдання, принаймні, психічної шкоди дитині, і у будь-якому разі вона заважає повноцінному сексуальному життю педофіла. Тому, навіть якщо коли-небудь сексологи дійдуть згоди з приводу визнання її окремою сексуальною орієнтацією, це нічого не змінить ні в законодавстві, ні у ставленні до цього явища з боку фахівців і широкого суспільства. Це є сучасним науковим, термінологічним питанням.

**9. Як дізнатися, що ти – гей / лесбійка? Звідки людина знає, що вона – лесбійка / він – гей? Як ви можете бути впевненими, що ви гомосексуал, якщо ніколи не мали сексу взагалі або з людиною іншої статі?**

Пояснення досить просте: якщо вас сексуально приваблюють люди вашої статі, то ви – гомосексуальна людина (лесбійка, якщо ви жінка, чи гей, якщо ви чоловік); якщо вас приваблюють люди обох статей, то ви – бісексуал(ка); якщо тільки протилежної, ви – гетеросексуал(ка). Ваш фактичний сексуальний досвід, моральні стандарти та релігійні або інші переконання при цьому значення не мають: сексуальна орієнтація визначається почуттями, а не діями чи переконаннями. Справа не в тому, з ким ви мали секс, а в тому, з ким ви його хотіли би мати, на людей якої статі вам приємніше дивитися. Власне секс з конкретною людиною може бути розчаруванням, особливо вперше, але невеликий досвід не може змінити сам напрямок сексуального потягу до людей певної статі.



**10. Якщо я вирішила, що я – лесбійка, що мені тепер робити? Якщо я вирішив, що я – гей, що мені тепер робити?**

Відповідь проста: жити своїм життям. Часто говорять про ЛГБТ спільноту, але варто усвідомлювати, що це – абстрактне поняття, умовна назва для сукупності людей за певними ознаками, а не якась певна організація, до якої належать всі геї, лесбійки, бісексуали і трансгендери. Життя геїв, лесбійок і бісексуалів нічим принципово не відрізняється від життя будь-якої пересічної людини, за винятком того, що їм важче існувати у переважно гетеросексуальному світі, а тим більше у гомофобному суспільстві. Сучасні психологічна та сексологічні дослідження довели: змінити сексуальну орієнтацію людини практично неможливо. Вам залишається пристосуватися до навколишнього світу та знайти у ньому людей, які вам допоможуть. При цьому не слід плутати питання сексуальної орієнтації з мораллю або релігійними переконаннями – вони не мають між собою нічого спільного. Люди не вільні обирати, партнери якої статі їм подобаються, з ким вони хочуть жити. Це не якісь маски, які можна легко поміняти. Буде значно безпечніше та корисніше для всіх змінити переконання та подолати гомофобію, ніж боротися з сексуальною орієнтацією – власною або своїх близьких.

**11. Чому гомосексуали виставляють свою сексуальність напоказ? Чи повинні гомосексуальні люди бути відкритими перед своїм оточенням? Чи треба відкриватися батькам, друзям, знайомим?**

Зазвичай, люди схильні демонструвати свою сексуальність: коли хлопець і дівчина йдуть, тримаючися за руки; коли молодята проїжджають у весільному кортежі вулицями міста; коли чоловік зустрічає жінку з букетом квітів та привселюдно цілує її; коли на корпоративне святкування Нового року чоловіки приходять із дружинами; коли дівчина каже, що мріє мати коханого чоловіка і дітей – вони виставляють свою сексуальність напоказ, але ми цього просто не помічаємо, бо звикли. А ось коли ми бачимо двох хлопців, які цілуються в парку, то неодмінно хтось заявить про образу своїх почуттів, і ми почуємо "O tempora, o mores!", якщо не "Прі Сталіне такого би не било!" Чомусь, абсолютно стандартна для гетеросексуальних людей поведінка у випадку гомосексуалів створює у декого враження, нібито вони побачили публічне злягання.

Але більшість подібних докорів стосується проведення публічних заходів ЛГБТ спільноти, – здебільшого, *гей-прайдів* у вигляді масової ходи (те, що зазвичай іменують "гей-парадами"). При тому українська публіка не звертає уваги на те, що такі яскраві "паради" відбуваються в тих країнах, де взагалі існує традиція подібних заходів, карнавальна культура. Там вони принципово не вирізняються з-поміж інших фестивалів, карнавалів і парадів. А там, де такої традиційної культури немає, немає й подібних заходів. Українські гей-прайди виглядають, здебільшого, інакше – як звичайні для нашої країни демонстрації на захист своїх прав. ЛГБТ люди та ЛГБТ спільнота (в тому чи іншому вигляді) існують скрізь, але в кожному місці вони набувають форми, що притаманна саме місцевим суспільним традиціям і культурі. Обурюватися тим, що геї поводять себе вкрай розкуто на гей-параді в Амстердамі – те саме, що ображатися відвертою сексуальністю традиційного карнавалу в Ріо-де-Жанейро.

Але навіщо взагалі гомосексуалам демонструвати свою сексуальну орієнтацію? Навіщо їм провокувати негативні почуття з боку

гомофобів? Взагалі-то, просто тому, що вони хочуть жити звичайним, повноцінним життям. Тому, що їм, як будь-якій людині, не хочеться приховувати свої почуття, а хочеться знайти собі пару – на деякий час або на все життя, – і потім робити все те, що роблять інші люди в таких ситуаціях. Якщо ж ховатися, думати тільки про те, як не образити почуття пенсіонерок на лавочці біля під'їзду, а що подумают родичі і таке інше, то ви все життя так і проведете, як кажуть англійці, "у шафі" ("in the closet"), тобто приховуючися від світу. Для багатьох гомосексуалів у гомофобних суспільствах це – важкий вибір, інколи небезпечний, але все має свою ціну.

Недарма в Декларації незалежності США стверджується, що "всі люди створені рівними та наділені [...] невід'ємними правами, до яких відносяться життя, свобода та прагнення до щастя", а в Конституції України зазначено: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю" (стаття 3). Ніхто не може вам гарантувати, що ви досягнете щастя, але ви маєте незаперечне право його шукати. Т.зв. камінаут (coming-out) – тобто, розкриття своєї гомо- чи бісексуальної орієнтації – звільнює людину від життя у брехні, надає їй можливості для вільного пошуку своєї долі. Звісна річ, це може мати надто негативні наслідки, тому завжди варто подумати, зважити всі "за" і "проти", знайти правильний час і форму, але у принципі, свобода і можливість знайти своє щастя для людини стоять в одному смисловому ряду із самим життям.

## **12. Чи можна розповідати дітям про гомосексуальність? Чи не зробить це їх лесбійками / геями? Чи не збудить подібна інформація "нездорову цікавість"?**

Пінгвінам-геям ніхто про гомосексуальність не розповідає, однак, вони живуть одностатевими родинами. Дітям в СРСР нічого про гомосексуальність не розповідали, проте, геїв та лесбійок і в СРСР не бракувало. Дітям притаманна цілком здорова цікавість до питань, пов'язаних зі статтю і сексуальними стосунками, – погодьтеся, значно краще, щоби вони дізнавалися про такі питання з фахових джерел. Близько 5% людей виростають гомосексуалами – це означає, що

статистично в кожному шкільному класі може бути така дитина. Фахова сексуальна просвіта допомагає запобігти психологічним проблемам як у самих ЛГБТ підлітків, так і у стосунках між ними та їхніми ровесниками. Статистичні дані, зібрані в ліберальних західних суспільствах, переконують, що просвіта з питань сексуальності (зокрема, гомосексуальності) жодним чином не впливає на відсоток людей, які мають одностатеві стосунки, але значно покращує загальний психологічний клімат у дитячих колективах і суспільстві в цілому.

**13. Чому всі геї та лесбійки не можуть жити відкрито? Вони соромляться себе? Вони відчують себе винними? Напевно, вони розуміють, що неповноцінні або що займаються поганими речами, і вирішують приховувати це?**

Одне з попередніх питань, що розглядаються в цій брошурі, було про те, чому гомосексуали виставляють свою сексуальність напоказ. Здається, що це прямо суперечить тому питанню, на яке ми відповідаємо зараз, – і так, вони справді цілком суперечать одне іншому. Але вони обидва відображають реальність: дійсно, до ЛГБТ людей інколи висуваються діаметрально протилежні закиди. Чесно кажучи, питання, які розглядаються в цьому пункті, є значно більш обґрунтованими, ніж згадане попереднє – у нашому суспільстві ЛГБТ, переважно, живуть досить замкнено і приховано від стороннього ока. Причина цього очевидна: гомофобія (нетерпиме, нетолерантне ставлення до гомосексуальності та гомосексуалів), яка сторіччями поширювалася різними суспільними інститутами – засобами масової інформації, церквами, освітою тощо. Це привчає як самих гомосексуалів (які є таким само продуктом суспільства, в якому живуть, як і решта їх співгромадян), так і широкий загаль, дивитися на природні почуття та стосунки ЛГБТ людей як на щось аморальне, недозволене, погане, засуджуване. В такій ситуації українські ЛГБТ вимушені долати як внутрішні психологічні комплекси, що нав'язує їм традиційно гомофобна суспільна мораль, так і реальні проблеми повсякденного життя, що виникають через відповідне ставлення до них з боку гетеросексуальної більшості.





Отже, не дивно, що більшість українських ЛГБТ намагаються "не світитися", приховувати свою сексуальну орієнтацію (або ґендерну ідентичність) від свого оточення. Іноді це може викликати агресивну гомофобію з боку прихованих гомосексуалів – людина, не маючи змоги змінити свої почуття, починає виплескувати свою злість, розчарування, фрустрацію, які цим породжуються, на інших гомосексуалів, водночас намагаючись отримати репутацію стійкого гомофоба, що має надійно замаскувати її справжню природу. Наприклад, у церковних колах засвоєні релігійні догмати часто конфліктують з природними почуттями віруючих гомосексуалів.

#### **14. Геї більш сексуальні, ніж гомосексуали? Чи важливіший для них секс?**

Враження, що в житті гомосексуалів секс відіграє значно більшу роль, ніж у гетеросексуалів, складається просто через те, що саме сексуальна орієнтація є визначальним фактором, коли ви виділяємо цю соціальну групу зі складу суспільства в цілому. Нібито, є широкий загал, який не надто цікавлять сексуальні питання, та якісь

маргінальні сексуально стурбовані спільноти. Насправді, кожна людина має свою сексуальну орієнтацію, і в житті більшості людей секс грає важливу роль – принаймні, у певні періоди життя, особливо в молодості. Важливе значення також можуть мати локальна культура та поточні стандарти сексуальної поведінки: є культури, що ставляться до сексуального життя більш схвально та розкуто, а є більш стримані та обмежувальні; а в рамках певної культури є історичні періоди жвавішого та стриманішого сексуального життя.

В житті гомосексуалів, як і у гетеросексуалів, секс та закоханість можуть відігравати важливішу роль в юності, а потім, зазвичай, змінюються на пошук тривалого стійкого сімейного союзу. Через те, що наше суспільство поки що не надто звикло до самої концепції одностатевої сім'ї (шлюбу, партнерства), у ньому немає соціального запиту, заохочення до створення стійких сімейних одностатевих пар. Від хлопця-гея чи дівчини-лесбійки не очікується, що вони знайдуть собі дружину своєї статі та будуть з ним/нею жити в коханні та злагоді – але, оскільки ми всі поділяємо стереотипи того суспільства, в якому живемо, самі геї та лесбійки мріють, здебільшого, саме про таку долю. Незважаючи на те, що українська держава та суспільство жодним чином не заохочують стійкі сімейні стосунки для одностатевих пар, все ж таки багатьом вдається створити свою сім'ю. Період пошуку нових сексуальних партнерів та вражень змінюється на розмірений сімейний побут, в якому секс відходить на другий план.

**15. Який смисл в одностатевому сексі – адже від нього не народжуються діти? Що доброго у геївському сексі? Невже це може бути приємно?**

Якби люди займалися сексом винятково задля дітонародження, людська культура виглядала би зовсім інакше, ніж ми бачимо її зараз. Загалом, із розвитком репродуктивних технологій та контрацепції, продовження роду поступово втрачає неодмінний зв'язок із сексуальним актом. Люди займаються сексом, здебільшого, заради отримання задоволення ними самими та їхніми партнерами. Притому доцільно зазначити, що так було завжди, з самого початку

існування людства, і навіть раніше. Наші найближчі родичі – шимпанзе-бонобо – використовують секс для найрізноманітніших цілей та демонструють таке розмаїття сексуальної поведінки, що стає зрозуміло: людина нічого особливо нового у цій сфері не вигадала, її сексуальна поведінка визначається не стільки свідомими рішеннями, скільки природними інстинктами.

Власне кажучи, у сексі геї та лесбійки не роблять нічого такого, що не робили би гетеросексуальні пари. Петінг, мастурбація, оральний і анальний секс не є винаходами гомосексуалів, хоча в одностатевому сексі вони відіграють важливішу роль, ніж у різностатевому. Зазвичай, здивування викликає тільки анальний секс у геїв: "Невже, така справа може бути приємною?" Ну, а чому би тоді люди (і не тільки гомосексуальні) цим займалися? Звичайно, так, може.<sup>2</sup> Потрібно тільки дотримуватися очевидних елементарних правил гігієни та розуміти фізіологію процесу – уявлення про те, що цим можна займатися де і коли завгодно, є романтичним перебільшенням; це потребує попередньої підготовки. Як і за будь-якого різновиду сексу, головне – не тільки отримати задоволення, але й дбати про почуття свого партнера.

**16. Чи правда, що гомосексуали діляться на "активних" і "пасивних"? Можливо, активні геї – просто справжні чоловіки, а пасивні – просто приховані жінки? Можливо, мужні лесбійки – це приховані чоловіки?**

Слова на кшталт "активний" та "пасивний" у сексі, насправді, є радше усталеними умовними виразами, ніж адекватними описами сексуальних ролей. Під ними мається на увазі, що хтось із одностатевих партнерів виконує традиційну очікувану роль чоловіка, а хтось – жінки; але, по-перше, це помилковий і стереотипний погляд, коли йдеться про двох чоловіків або двох жінок, а по-друге, існує чимало різновидів сексуальних дій, які взагалі неможливо описати в таких термінах. Зрозуміло, що фактично йдеться про

---

<sup>2</sup> Детальніше про це можна дізнатися з науково-популярного серіалу BBC "Що таке секс" (How Sex Works), див. серію 2.

анальний секс між чоловіками або застосування певних секс-іграшок у лесбійському сексі. Справді, деякі одностатеві пари практикують постійний розподіл ролей, але це не є якимось обов'язковим стандартом – інші пари можуть мінятися ролями, або в різних випадках людина може вести себе по-різному, або займатися іншими різновидами сексуальних дій. Кому, як, коли і з ким подобається – все суто індивідуально.

У будь-якому випадку, жінки-лесбійки не вважають себе чоловіками, а чоловіки-геї – жінками. Одностатевий секс тому так і називається, що обидві сторони у ньому – однієї статі. Якщо чоловіка сексуально приваблюють чоловіки, то він є гомосексуалом, і абсолютно неважливо, яким саме різновидом сексу він при цьому займається або не займається сексом взагалі. Аналогічно, жінкою є людина, яка вважає, відчуває себе жінкою, а не виконує певну сексуальну роль. Не варто плутати сексуальну орієнтацію людини з її ґендерною ідентичністю – обидва цих явища є найважливішими психологічними ознаками людини, невід'ємними та важливими частинами її індивідуальності, що заслуговують на повагу та коректне ставлення.

### **17. Як гомосексуальність пов'язана з садомазохізмом та іншими сексуальними вподобаннями або практиками?**

Коротко кажучи, ніяк. Сексуальна орієнтація та конкретні сексуальні вподобання – це абсолютно різні речі, що можуть існувати у будь-якій комбінації. Саме тому вираз "сексуальні меншини" в загальному контексті часто є некоректним, адже він передбачає доволі широке значення і об'єднує різнорідні поняття – не тільки сексуальну орієнтацію, але й розмаїті сексуальні практики.

### **18. Що таке "безпечний секс"? Чи правда, що СНІД – геївська хвороба?**

Існує чимало хвороб, що передаються статевим шляхом, тому завжди потрібно мати на увазі, що ваш сексуальний партнер може бути носієм такої інфекції, про що він/вона можуть навіть не здогадуватися. Будь-які хвороби мають інкубаційний період,

протягом якого вони не викликають жодних зовнішніх ознак захворювання; крім того, існують приховані інфекції, які можуть жити в організмі роками. Гарантувати стовідсоткову безпеку неможливо, але дотримання елементарних правил безпечного сексу допоможе вам знизити ризик інфікування.

При безпечному сексі між партнерами не відбувається обміну біологічними рідинами – насамперед, спермою та кров'ю – що різко знижує ймовірність інфікування статевим шляхом. Найбільш безпечним є утримання від інвазійних (тобто пов'язаних з проникненням всередину) різновидів сексу, а найбільш небезпечним є анальний секс без презервативу. Презерватив не тільки захищає від небажаної вагітності при вагінальному гетеросексуальному статевому акті, але й захищає від більшості захворювань, що передаються статевим шляхом, тому його використання поза межами стабільних подружніх стосунків є **абсолютно обов'язковим**. Задля зниження ризику травмування слизової оболонки та/або розриву презервативу, також слід користуватися спеціальними змазками (лубрикантами) на водній основі. Не слід користуватися для таких цілей будь-якими оліями, тому що вони можуть сприяти пошкодженню кондому.

Серед найнебезпечніших хвороб, що передаються статевим шляхом, варто назвати, насамперед, *СНІД* – синдром набутого імунodefіциту, що викликається *ВІЛ* – вірусом імунodefіциту людини. ВІЛ – так званий ретровірус, тобто такий, який після зараження живе в організмі роками і навіть десятиріччями, поки не почне викликати якісь видимі прояви захворювання. Сьогодні люди, інфіковані ВІЛ, якщо це виявлено вчасно, можуть отримати антиретровірусну терапію, яка дозволяє їм жити повноцінним життям, хоча й не позбавляє організм інфекції.



У дослідівську епоху, до 1980-х, чоловіки-геї досить рідко практикували захищений секс. Завагітніти від одностатевого сексу неможливо, а розповсюджені захворювання, що передаються статевим шляхом, на той час лікувалися досить просто та недорого. Це призвело до того, що з виходом ВІЛ на, так би мовити, світову арену, він спочатку спровокував масштабну епідемію СНІДу серед гомосексуальних чоловіків у західному світі. Цю хворобу навіть неформально йменували "геївською чумою" та вважали Божим покаранням за гріховну поведінку. Досить швидко, однак, з'ясувалося, що цим вірусом може заразитися будь-хто, і справа не в одностатевого сексі, а в обміні біологічними рідинами – ВІЛ цілком ефективно передається і при незахищеному різностатевого сексі, при переливанні крові, через нестерильні медичні інструменти, внутрішньоутробно від матері до дитини тощо. Локальні епідемії СНІДу перетворилися на всесвітню загрозу, пандемію, а в конкретних країнах набули рис, специфічних саме для цих регіонів.

В Україні до 2007 року основний шлях передачі ВІЛ був через заражену кров або медичні інструменти (здебільшого, серед споживачів ін'єкційних наркотиків через нестерильні шприци), але

згодом на перший план вийшов статевий шлях зараження. Схоже, що розробка та надання досить ефективної антиретровірусної терапії за державний рахунок притупила страх інфікування ВІЛ при незахищеному сексі, особливо серед молоді. Проте, слід розуміти, що в будь-якому разі ВІЛ-інфекція обмежує можливості людини і врешті-решт може призвести до розвитку в неї СНІДу та передчасної смерті, тому не варто гратися зі своїм життям в "російську рулетку": правила безпечного сексу – це правила виживання у нашому світі. Майте на увазі: Україна знаходиться серед найбільш уражених епідемією ВІЛ/СНІДу європейських країн.

**19. Чи є у гомосексуалів сім'ї? Чи є у них діти? Чи хочуть вони мати дітей? Як вони їх заводять? Чи можуть гомосексуали всиновити / удочерити дитину?**

Бажання знайти собі подружжя і завести дітей притаманні переважній більшості людей, незалежно від їхньої сексуальної орієнтації. Гомосексуалам це важче, ніж гетеросексуалам, з декількох причин. По-перше, українське суспільство і держава не заохочують створення одностатевих сімей, вони не розглядаються широким загалом як прийнятна форма подружніх стосунків та не визнаються офіційно на правовому рівні. По-друге, через поширену суспільну гомофобію лесбійки та геї вимушені вести прихований спосіб життя, що ніяк не сприяє пошуку коханої людини та постійного партнера. По-третє, однією з причин утворення сім'ї є можливість завести дітей, а тут у гомосексуалів виникають зрозумілі проблеми – від одностатевого сексу діти не народжуються.

Проте, за наявності сильного бажання та сприятливої ситуації, гомосексуальні люди все ж таки можуть вирішити такі проблеми – принаймні, частково. Для лесбійського подружжя завести дитину взагалі не складає великої проблеми – на допомогу приходять штучне запліднення, що дозволене в нашій країні не тільки одруженим, але й самотніми жінкам. До того ж, у найпростішому випадку така процедура потребує лише донора сперми, в якості якого може виступити, наприклад, друг-гей.

У свою чергу, подруга-лесбійка може народити дитину для геївського подружжя або вони можуть скористатися послугами сурогатної матері. Хоча такий варіант для нашої країни досить мало ймовірний, прецеденти вже існують. Треба зауважити, що в усьому світі серед одностатевих сімейних пар значно частіше народжують своїх дітей саме жіночі, а чоловічі виховують, здебільшого, або дітей від попередніх гетеросексуальних стосунків, або всиновлених.



Усиновлення дітей дозволене для одностатевих пар у більшості країн, де визнаються одностатеві шлюби або реєстровані партнерства, а крім того, всиновлювачем може формально бути лише одна людина з гомосексуального подружжя. В Україні Сімейний кодекс прямо забороняє всиновлення дитини двома людьми однієї статі, але дозволяє це робити самотній людині. Зважаючи на домінуючу в нашому суспільстві гомофобію, важко собі уявити, щоби дозвіл на всиновлення малюка могла отримати людина, яка перебуває у стійких одностатевих подружніх стосунках; але ситуація одностатевих сімей в усьому світі швидко змінюється, і



те, що здається неймовірним сьогодні, невдовзі може виявитися цілком можливим.



## 20. Чи здатні гомосексуали на кохання, глибоке почуття?

Зі 154 сонетів Вільяма Шекспіра, перші 126 присвячені коханню до його невідомого друга; до їхнього складу входить більшість найвідоміших шекспірівських віршів. Одностатеве кохання оспівується в сотнях шедеврів літератури, живопису та інших видів мистецтва всіх часів і народів – від класичної грецької та перської поезії до мелодраматичної історії двох ковбоїв, розказаної у відомому американському фільмі "Горбата гора". Романтична легенда про те, як імператор Ай-ді відрізав рукав свого одягу, щоби мати змогу встати з ліжка, не потурбувавши сон свого коханця, призвела до появи у китайській мові виразу "пристрасть відрізаного рукава" для позначення геївського кохання – аналога евфемізму "кохання, що не сміє своє ім'я назвати", вигаданого Оскаром Вайльдом. Щодо тривалості таких стосунків, то варто згадати хоча би

першу одностатеву пару, яка в наш час офіційно оформила свої стосунки – це були Аксель та Ейгіл Аксгіли, данські гей-активісти, яким була надана честь зареєструвати перше у світі одностатеве партнерство за новоухваленим данським законом у 1989 році. На той час Акселю було 74, а Ейгілу – 67 років, і вони жили разом вже 40 років. Вони так і прожили разом, поки смерть Ейгіла у 1995 році не розлучила їх.

## **21. Чи можуть лесбійки одружитися одна на одній або геї вийти заміж один за одного? Навіщо геям і лесбійкам боротися за право на шлюб?**

Можуть, але поки що не в Україні. Данія у 1989 році першою у світі запровадила реєстрацію цивільних партнерств для одностатевих пар як правової форми визнання їх сімейних стосунків – подібної, але не вповні ідентичної до традиційного шлюбу. Звичайний шлюб для одностатевих пар став доступним з 2001 року у Нідерландах. Зараз звичайний шлюб або реєстроване партнерство для одностатевих пар визнаються вже десятками країн світу – зокрема, більшістю держав Заходу та Латинської Америки.

Реєстровані партнерства (які також можуть іменуватися цивільними союзами, домашніми партнерствами і т.ін.) спочатку розглядалися як заміна традиційному шлюбу для гомосексуалів. Із часом, коли суспільство звикло до одностатевих сімей, воно усвідомило те, що вже давно було зрозуміло для самих ЛГБТ: жодної принципової різниці між одностатевими та різностатевими родинами немає, тому немає й реальної потреби в існуванні окремих правових інститутів для різно- і одностатєвого подружжя. У деяких країнах, що були запровадили реєстроване одностатєве партнерство, воно було скасоване з поширенням стандартного шлюбу на одностатєві пари (партнерства, що вже існували, були визнані як шлюби); в інших країнах партнерства збереглися як альтернативна форма шлюбу (деінде вони доступні також і для різностатєвих пар). Для менш розвинутих країн з консервативним патріархальним суспільством, яке не готове поки що визнати повне рівноправ'я ЛГБТ з рештою громадян, партнерства можуть і досі виглядати єдиною прийнятною

формою визнання стабільних одностатевих подружніх стосунків. На відміну від інституту звичайного шлюбу, який дуже подібний в усіх країнах світу, набір партнерських прав і обов'язків у різних країнах може сильно різнитися – від майже аналогічного до вельми обмеженого у порівнянні з традиційним подружжям; але, зазвичай, вони різняться не надто суттєво.

Варто згадати, що український уряд офіційно взяв на себе зобов'язання розробити законопроект про реєстроване партнерство для різно- та одностатевих пар, ухваливши у листопаді 2015 року План заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року. Хоча термін виконання цього пункту Плану дій вже минув, і стало очевидним, що у найближчому майбутньому не варто очікувати ухвалення відповідного закону в Україні, показовим є те, що це питання взагалі було підняте, а українська влада відчула потребу у такого роду законодавстві. Дійсно, проблема офіційного визнання одностатевих сімейних пар є актуальним питанням у сучасному світі, а останні рішення Європейського суду з прав людини прямо визнають обов'язок державної влади країн-членів Ради Європи щодо надання легального статусу таким парам. Україна теж є членом Ради Європи, а наявні тенденції розвитку не залишають сумнівів, що їй також доведеться вирішувати це питання у близькому майбутньому.

Люди укладають шлюб між собою, щоб упорядкувати свої стосунки, зробити їх офіційними, вирішити проблеми розподілу майна, своїх взаємних прав та обов'язків. Все це однаковою мірою вірно як для різно-, так і для одностатєвого подружжя. Укладення шлюбу робить близькими родичами та наділяє відповідними правами і можливостями людей, які в іншому випадку в очах держави є абсолютно чужими один одному. Посилання деяких традиціоналістів на те, що шлюб, нібито, призначений винятково для можливості народити дітей, не витримують жодної критики: дітей можна завести і не укладаючи шлюбу; українське законодавство спеціально оговорює те, що позашлюбні діти мають всі, без винятку, права, та несуть всі обов'язки стосовно своїх батьків. Натомість, багато людей укладають шлюб, зовсім не плануючи завести дітей або навіть не маючи такої фізичної можливості.

## **22. Хто в одностатевої сім'ї чоловік, а хто – дружина? Як розподіляються обов'язки одностатевого подружжя?**

В одностатевих парах немає чоловіка та жінки, а є дві жінки чи два чоловіка; проте, кожного з одностатевого подружжя можна назвати "дружиною", бо це слово в українській мові означає як жінку, так і чоловіка у складі подружньої пари (воно є іменником загального роду, а не жіночого, як багато хто вважає, і з точки зору граматики цілком правильно буде сказати "мій дружина"). Логічним висновком є те, що чоловік не може оженитися на чоловікові, але може вийти за нього заміж, а жінка не виходить заміж за іншу жінку, а жениться на ній. Крім того, в українській мові існує також абсолютно ґендерно-нейтральна форма "одружитися", що може бути застосована у будь-якому випадку.

Не завжди одностатеві подружні пари мають змогу чи бажають офіційно оформити свій шлюб – у деяких країнах одностатевий шлюб не визнається, а в деяких на заміну йому існують певні форми реєстрації цивільного партнерства між людьми однієї статі. Крім звичних слів "чоловік", "жінка" та "дружина", використовуються також такі назви як "герлфренд" серед лесбійок та "бойфренд" серед геїв, а також дещо формальний та сухий термін "партнер".

Ґендерні ролі, які виконують лесбійки, геї, трансґендери, є не такими жорсткими стосовно поділу обов'язків у домашньому господарстві та в публічній сфері, ніж у традиційних гетеросексуальних парах, вони меншим чином ґрунтуються на владі та нерівності. Як зазначає американський соціолог Майкл Кіммел, "парам геїв і лесбійок з меншою ймовірністю загрожує наслідування шаблонів нерівності, які визначають гетеросексуальні шлюби. Завдяки об'єднанню двох осіб одного й того самого ґендеру нейтралізується ґендерна нерівність і усувається ґендерна відмінність". Тобто, одностатеві сім'ї мають більший, ніж гетеросексуальні, потенціал щодо створення відносин, які ґрунтуються на рівності.

### **23. Чи виростають у гомосексуалів діти-гомосексуали? Хіба можуть дві жінки або двоє чоловіків виростити повноцінну дитину?**

Масштабні дослідження одностатевих сімей, що виховують дітей (проведені в Австралії, США, Німеччині та інших країнах), не показали зв'язку між сексуальною орієнтацією батьків і дітей. Варто також зауважити, що практично 100% українських лесбійок і геїв виховувалися в цілком "традиційних" родинах. Звичайно, у одностатевої пари може вирости гомосексуальна дитина – з тією самою ймовірністю, що й у різностатевої.

Згадані дослідження також не виявили жодних принципових відмінностей між дітьми, які виховуються одностатевими і різностатевими батьками (за винятком того, що діти в лесбійських сім'ях показали дещо кращу соціальну адаптацію, успішність та загальний рівень розвитку). Разом з тим, не варто забувати про можливість цькування дитини з одностатевими батьками з боку інших дітей і дорослих, які знаходяться під впливом гомофобних упереджень. Скандально відоме дослідження американського соціолога Марка Регнеруса про нібито негативний вплив одностатевих родин на виховання дітей, як швидко виявилось, було некоректним з самого початку – він досліджував не реальні одностатеві сім'ї, а переважно "традиційні" сім'ї з чоловіка і жінки, в яких один з подружжя мав більш-менш короточасні гомосексуальні стосунки "на стороні".

### **24. Чи може гей одружитися на жінці? Чи може лесбійка вийти заміж за чоловіка? Чи будуть вони після цього гомосексуалами? Для чого вони це роблять?**

Людина – складна істота, і всі намагання втиснути розмаїття людських стосунків у жорсткі визначені категорії є лише спрощенням та узагальненням безлічі унікальних ситуацій. Єдиного універсального рецепту на всі випадки, єдиного можливого способу сімейного життя не існує. Так, у житті нерідко трапляється, що геї одружуються на жінках, а лесбійки виходять заміж за чоловіків. Причини бувають дуже різноманітними: вони можуть справді кохати один одного (платонічно або навіть сексуально, у випадку

бісексуальності хоча би одного з подружжя); вони можуть вирішити, що так їм буде зручніше жити, не привертаючи зайвої уваги гомофобного оточення; вони можуть просто капітулювати перед вимогами батьків та інших родичів; вони можуть сподіватися, що шлюбне життя якимось чином позбавить їх від гомосексуальності тощо.



За наявності приязні, розуміння та бажання допомогти один одному між подружжям, вони, у принципі, можуть вирішити проблеми у своїх взаємостунках і налагодити життя своєї родини – все залежить від конкретних людей, їхніх особистостей, поглядів, традицій, які вони поділяють. Варто тільки бути чесним перед собою та своєю/своїм дружиною: такий шлюб навряд чи зможе вплинути на сексуальну орієнтацію подружжя, і якщо він побудований на брехні чи сліпому дотриманні традиції, навряд чи буде щасливим, радше навпаки. У Китаї, де національна культура спокійно ставиться до гомосексуальності, але вимагає створення традиційної родини та продовження роду, дуже багато (до 80% від загальної кількості)

чоловіків-геїв одружуються з гетеросексуальними жінками задля виконання свого "родинного обов'язку". Нещодавнє дослідження показало, що більше 90% жінок у таких шлюбах страждають від сімейного насильства, і навіть більша кількість вважає свій шлюб трагедією, що позбавляє їхнє життя будь-якого сенсу.

**25. Як виглядають гомосексуали? Чи правда, що гея легко відрізнити за жіночною зовнішністю та манерами? Чи правда, що лесбійку легко відрізнити за чоловікоподібною зовнішністю та манерами?**

Якби хоча би самі геї та лесбійки могли на вигляд упізнати один одного, у них не було би таких проблем із пошуком сексуальних партнерів, які, насправді, існують. Всередині ЛГБТ спільноти, дійсно зустрічаються характерні типи людей, стереотипні вигляд і поведінка – проте, ці стереотипи нетривалі, вони виникають, змінюються та зникають, як будь-які прояви моди, та існують лише в межах певної субкультури. До того ж, історично склалося, що геїв дуже багато серед "законодавців моди" – популярних дизайнерів одягу, візажистів і просто людей, які пильно стежать за модними тенденціями, – тому те, що стає модним серед ЛГБТ спільноти, зазвичай, швидко поширюється і на широкий загал.

Отже, більшість геїв і лесбійок жодним чином не вирізняються у натовпі; увагу до себе привертають лише ті люди, які цього свідомо прагнуть. Жіночні геї складають меншість всередині геївської спільноти і часто викликають з боку інших геїв насмішки та засудження; натомість, лесбійки з виглядом і манерами чоловіків, зазвичай, не викликають таких почуттів з боку лесбійської спільноти. Варто зазначити, що у суспільстві існують традиційні уявлення про маскуліність (чоловічність) і фемінність (жіночність), які стосуються як гетеросексуальних, так і гомосексуальних людей. Зазвичай, у суспільстві більш цінується те, що вважається маскуліним – сила, успіх, мужність і т.ін. Якщо чоловіки не відповідають цим стандартам, то суспільство більш схильне "карати" їх несхваленням, ніж коли жінки, навпаки, не проявляють традиційні ознаки жіночності – ніжність, слабкість, терпимість тощо.

**26. Що робити, якщо ви не бажаєте вступати у гомосексуальні стосунки, а якийсь гомосексуал дав вам знати, що ви йому небайдужі?**

Коротко кажучи, те саме, що ви зробили би, якби зустріли такі почуття з боку людини протилежної статі – ввічливо дати знати, що ви не зацікавлені у такій пропозиції. Немає жодних причин для паніки та ніякої образи в тому, що ви подобаєтеся іншим людям – навпаки, варто цим пишатися. Геїв та гетеросексуальних жінок приваблюють, насамперед, чоловічі риси вигляду та поведінки; лесбійок та гетеросексуальних чоловіків, відповідно, жіночі, тому у вас немає жодної причини сумніватися у власній поведінці та вигляді.

Звісно, справді агресивна поведінка з боку будь-кого має викликати реакцію, адекватну загрозі.

**27. Що робити, якщо ви – гомосексуал(ка), а вам подобається гетеросексуальна людина?**

Якщо ви впевнені в гетеросексуальності цієї людини, то варто залишити її в спокої – так би мовити, "залишитися друзями". Нічого доброго зі спокушання гетеросексуальної людини до одностатевого сексу не вийде – для неї це буде те саме, як спокушання вас до різностатевого сексу, ба навіть гірше, зважаючи на глибоко вкорінені у масову свідомість гомофобні почуття. Якщо ж ви не впевнені в її винятковій гетеросексуальності, то треба зважити на те, що саме примушує вас у цьому сумніватися – якісь реальні ознаки чи просто міркування, що не всі люди гетеросексуальні. Так, справді, не всі, але переважна більшість, тому ваші шанси випадково натрапити на гомосексуала досить невеликі.





**28. Чи правда, що всі геї ненавидять жінок, а лесбійки - чоловіків?  
Чи ненавидять гомосексуали гетеросексуалів?**

Ні. Сексуальна орієнтація – лише одна з багатьох ознак людини, і сама по собі вона не може визначити наше ставлення до інших людей. Якщо пересічному гетеросексуалові може не спадати на думку, що поряд з ним, серед його родичів і знайомих є багато гомосексуалів, і він може мати абсолютно хибні уявлення про них, то гомосексуали завжди виростають у переважно гетеросексуальному оточенні та, зазвичай, в різностатевій родині. Вони не можуть не бачити і не розуміти, що гетеросексуали – абсолютно різні люди, а сексуальна орієнтація ніяк не впливає на їхні моральні та інші якості. Якщо серед гомосексуалів і знайдуться диваки, які відчувають гетерофобію, то це будуть одиничні, унікальні випадки.

Сексуальна орієнтація певної людини визначає лише те, люди якої статі цікавлять її в сексуальному плані; тому, власне кажучи, будь-яка фобія на ґрунті сексуальної орієнтації є тільки тим, чим є будь-яка фобія за визначенням – психічним розладом. Серед гомосексуалів

таких випадків дуже мало, якщо не брати до уваги феномен егодистонічної гомосексуальності, коли гомо- чи бісексуальна людина засуджує сама себе та інших гомосексуалів під впливом гомофобних поглядів, що нав'язуються її оточенням.

**29. Що таке "гомофобія"? Хіба людина не має права любити або не любити кого-небудь? Що такого неприпустимого в тому, що мені не подобаються люди іншої сексуальної орієнтації, і я їх засуджую?**

*Гомофобія* – це неприязнь та/чи страх відносно гомосексуальних (в ширшому сенсі, також бісексуальних і трансгендерних) людей. Термін "гомофобія" з'явився в США наприкінці 1960-х років завдяки досліднику Джорджу Вайнбергу та став відомим після виходу у 1972 році його книжки "Суспільство та здоровий гомосексуал". Гомофобію сам Вайнберг спочатку визначав як страх гетеросексуалів перед близькими стосунками із гомосексуалами, а також як відразу гомосексуалів до самих себе (інтерналізована гомофобія), і розглядалася вона переважно як психологічний концепт. Інші автори визначали його як постійний ірраціональний страх перед гомосексуалами

По суті, гомофобія є різновидом *ксенофобії* (неприязні та побоювання чужих, інших, тих, що відрізняються від тебе), подібно до *юдофобії* – неприязні до євреїв, або *українофобії* – неприязні до всього українського. Безумовно, кожна людина має право любити чи не любити когось або щось, але фобія від звичайного почуття неприязні або страху стосовно конкретної людини відрізняється знеособленою, ірраціональною та надмірною реакцією. Людині, яка страждає на гомофобію, неприємно навіть думати про існування у світі такого явища як гомосексуальність, вона приписує всім гомосексуалам негативні характеристики та вважає їх винуватцями різних лих. Ксенофобні почуття викликаються не реальними діями конкретної людини, а просто її належністю до певної спільноти; людей засуджують не за те, що вони зробили, а за те, ким вони є.

Як будь-який різновид ксенофобії, гомофобія роз'єднує людей та руйнує суспільство. Гомосексуали відрізняються від багатьох інших уразливих меншин тим, що вони складають декілька відсотків у будь-

якому досить великому колективі. Гомофобія не може бути суто абстрактною: геї, лесбійки та бісексуали зустрічаються будь-де на кожному кроці, тому негативні упередження щодо них руйнують не тільки їхнє життя, але й родини, дружбу, приязні стосунки, мир та спокій у житті пов'язаних з ними гетеросексуалів. Гомофобія є суто ірраціональним почуттям, яке глибоко вкорінене в масовій свідомості українців, і тільки нещодавно ситуація почала змінюватися. Подолати її – дуже непроста справа, але, якщо українці хочуть жити у сучасному цивілізованому світі, це неодмінно потрібно зробити, як вже були поборені або успішно долаються такі "традиційні цінності" як рабство, пригноблення жінок, расизм та інші.

### **30. Чому люди не люблять гомосексуалів? Чому суспільство не схвалює гомосексуальність?**

Треба почати з того, що будь-яка культура – продукт накопичення умовностей і випадкових подій. Те, що нам здається неодмінним і само собою зрозумілим, можливо, не існувало лише пару поколінь тому чи зникне через пару поколінь. Далеко не всі людські культури засуджують гомосексуальність – так, історичні та етнографічні дослідження показують, що вона була цілком нормативним явищем (у певних формах) у давніх Греції, Римі, Єгипті, Китаї, Індокитаї, Японії, серед індіанців Північної та Південної Америки, у деяких африканських народів, полінезійців тощо. У багатьох культурах таке ставлення до гомосексуальності зберіглося і до наших днів, тоді як у інших воно змінилося на більш-менш гомофобне.

Якщо проаналізувати, коли саме ставалися такі зміни, можна помітити, що вони збігалися з поширенням на ці регіони впливу однієї з трьох так званих західних або авраамічних релігій – іудаїзму, християнства та ісламу. Цей набір зовсім не випадковий: всі ці три сучасні релігії побудовані на єдиному джерелі – Старому Завіті. Саме у декількох його книгах (насамперед, Левіті) міститься засудження одностатевих сексуальних стосунків між чоловіками, що потім стало підґрунтям для засудження гомосексуальності в цілому. Ці приписи містяться серед інших – від цілком зрозумілих, як ось заборона на вбивство чи крадіжку, до таких абсурдних як заборона засівати поле

двома видами насіння або змішувати в одній тканині вовну і льон. Можна припустити, що заборона на одностатеви секс потрапила до старозавітних текстів як один з тих ритуальних приписів, що повинні були відокремити древніх євреїв від решти навколишніх племен і народів, серед яких гомосексуальні стосунки були цілком звичною справою. З часом вони стали сприйматися як моральні заповіді, що не підлягають обговоренню. Частина таких заповідей зберіглася тільки в іудаїзмі – наприклад, шанування суботи; частина перейшла до інших релігій, які були створені під впливом давнього іудаїзму – наприклад, харчові заборони, що досі існують у сучасному іудаїзмі та ісламі.

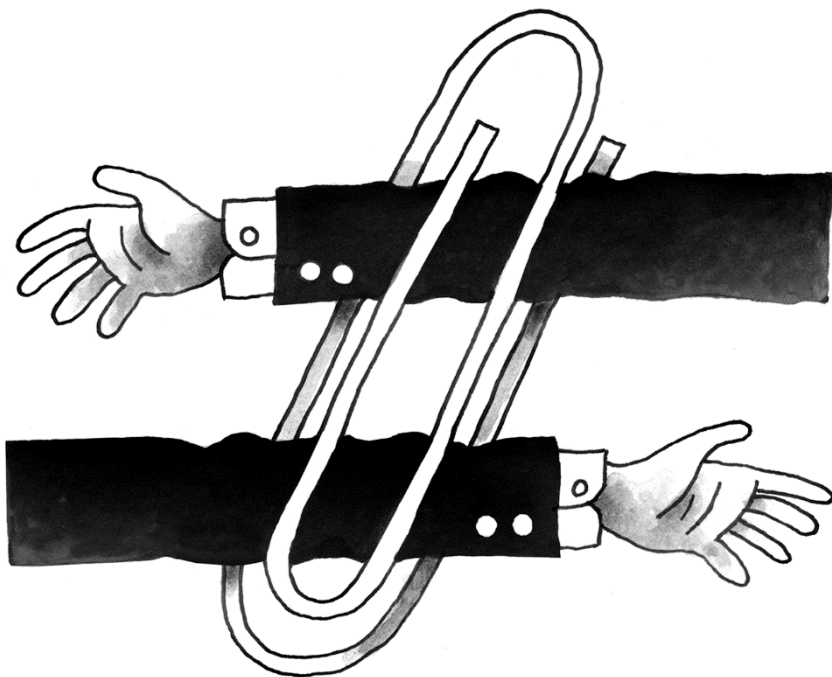
Через певний збіг обставин ритуальна заборона на гомосексуальні стосунки перейшла з іудаїзму до християнства та ісламу, що й спричинило поширення гомофобних упереджень по всьому світові під час великих завоювань та наступної колонізації. У тих культурах, які не піддавалися великому впливу християнства чи ісламу (наприклад, у регіоні поширення буддизму), зберіглося те ставлення до гомосексуальності, що було притаманне їхнім культурам і релігіям з самого початку – байдуже, як до звичного явища, що не заслуговує на особливу увагу. Отже, слід розуміти: гомофобія не є українською традиційною цінністю; вона, по суті, є випадковим штучним явищем, артефактом. Люди не люблять гомосексуалів просто тому, що тисячу років їх так вчили. Там, де їх цьому не вчили, вони не приділяють цьому явищу великої уваги, бо на життя абсолютної більшості воно ніяк не впливає.

**31. Що таке "дискримінація"? Хіба гомосексуалів у чому-небудь дискримінують? Якщо закон не дозволяє дискримінацію, значить, все в порядку? Чому гомосексуали вимагають для себе особливих прав?**

Дискримінація – це невиправдано нерівне поводження з людьми через їхні певні ознаки: стать, етнічну належність, вік, інвалідність, колір шкіри, релігійні або інші переконання, сексуальну орієнтацію, гендерну ідентичність тощо. "Невиправдано нерівне" означає, що

таке поводження не диктується об'єктивними та непереборними факторами – наприклад, професійними вимогами.

Конституція України у статті 24 забороняє дискримінацію (точніше, встановлення привілеїв чи обмежень) за низкою ознак, причому залишаючи список відкритим ("або іншими ознаками"); аналогічні положення містяться також у багатьох законах України. Проте, декларативні положення Конституції та законів далеко не завжди реалізуються на практиці: у дійсності, дискримінація за сексуальною орієнтацією в Україні є широко розповсюдженою. Держава заплющує очі на цю проблему, але неурядові організації кожного року отримують інформацію про десятки випадків дискримінації (а ще більше щодо насильства та утисків) на ґрунті гомофобії.<sup>3</sup>



---

<sup>3</sup> Докладніше про це можна дізнатися з щорічних звітів Центру "Наш світ".

Тільки початок реальних реформ щодо європейської інтеграції України примусив Верховну раду внести зміни до чинного Кодексу законів про працю – тепер українське законодавство містить пряму та явну заборону на дискримінацію за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, але поки що лише у сфері зайнятості та трудових стосунків. Звісно, це не означає, що в інших галузях така дискримінація дозволена, але залишає простір для спекуляцій на цю тему.

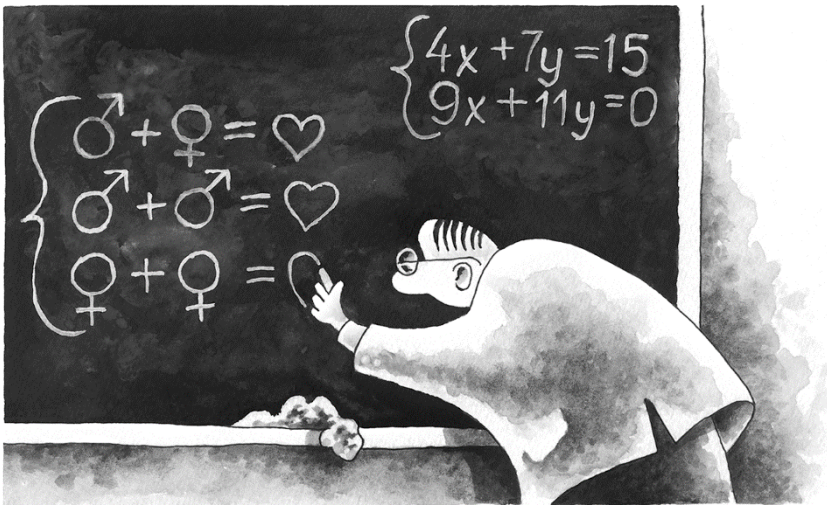
Більше того, навіть в самому українському законодавстві зберігаються положення, очевидно дискримінаційні щодо ЛГБТ, наприклад статті 74 та 91 Сімейного кодексу, які надають певні подружні права сімейним парам, що фактично живуть разом, хоча не знаходяться в офіційному шлюбі – але тільки у випадку, якщо ці пари різностатеві. ЛГБТ пари позбавлені навіть елементарних прав подружжя: права спільного володіння майном, права успадкування після смерті партнера, права консультуватися з лікарем і приймати важливі рішення у випадку недієздатності партнерки чи партнера, права на відвідування партнера у лікарні чи в'язниці тощо.

Це ілюструє поточну ситуацію, в якій українські ЛГБТ люди фактично знаходяться в нерівному становищі зі своїми гетеросексуальними співгромадянами, позбавлені можливості реалізувати свої законні права. Вони не вимагають жодних особливих прав, а лише ефективної реалізації тих прав, які їм належать нарівні з рештою мешканців України. Наприклад, українські ЛГБТ не вимагають собі якогось особливого права на мирні зібрання – це право гарантоване законами України для всіх її громадян – але, незважаючи на це, місцева влада неодноразово (і, зазвичай, успішно) блокувала проведення публічних акцій на захист прав ЛГБТ просто на тій підставі, що вони комусь не подобаються.

### **32. Чи може вчитель бути відкритим гомосексуалом? Який приклад він надасть дітям?**

Доволі часто вираз "відкрита лесбійка" або "відкритий гей" широким загалом сприймається як нав'язування оточенню божественного стилю життя: щотижневі бурхливі гулянки, епатажне вбрання, манерне

поводження і мало чи не публічні сексуальні оргії. Насправді, українські гомосексуали нічим принципово не відрізняються від решти своїх співвітчизників і ведуть абсолютно стандартне життя у межах своєї соціальної групи. Зовнішній вигляд, поведінка та моральні якості людини не залежать від її сексуальної орієнтації; остання має стосунок лише до особистого, інтимного, життя людини, куди колеги по роботі та підопічні не допускаються. Українські гомосексуали в даному випадку нічим не відрізняються від гетеросексуалів, крім більшої скритності в особистому житті, навіть якщо вони, загалом, не приховують своєї гомосексуальної орієнтації.



Вчителям не має бути притаманно посвячувати учнів у подробиці свого особистого і сімейного життя. Вони дають їм приклади поведінки своєю професійною діяльністю та моральними якостями, що розкриваються в процесі навчання та виховання учнів. Сексуальне виховання дітей здійснюється їхніми батьками на свій розсуд, а у школі – згідно з навчальними планами та під контролем адміністрації. Побуювання, що популярний вчитель якимось чином зможе "пропагувати" свою гомосексуальну орієнтацію серед учнів не більш обґрунтовані, ніж острах такого впливу з боку портретів Іллі

Чайковського у кабінеті музики чи Олександра Македонського у кабінеті історії.

**33. Хіба бувають гомосексуали серед військових, селян, робітників? Чому серед геїв так багато письменників, художників тощо? Чому серед письменників, художників тощо так багато геїв?**

Геями чи бісексуалами були такі найвідоміші полководці як Олександр Македонський, Євген Савойський, Фрідріх II Пруський та інші. Це приклади лише тих, хто не приховував свою гомосексуальність або про кого це було широко відомо; прихованих гомосексуалів в армії, принаймні, не менше, ніж серед решти суспільства. Зараз відкриті гомосексуали можуть служити в усіх арміях НАТО, за винятком поки що турецької.



У збройних силах багатьох держав довгий час зберігалася заборона на службу відкритих геїв та лесбійок, як ось у колишньому



горезвісному принципі армії США "Не запитуй, не кажи" (англійською "Don't ask, don't tell"). У багатьох арміях світу час від часу розгорялися гучні скандали, коли цілком успішних офіцерів і солдат звільняли зі служби лише за те, що вони виявлялися геями, лесбійками чи трансгендерами, командування заперечувало можливість служби відкритих гомосексуалів або трансгендерів у тісному та переважно гетеросексуальному колективі. Але ЛГБТ військовослужбовці завзято боролися за своє право захищати батьківщину на тих самих умовах, що їхні гетеросексуальні соратники, та врешті-решт перемогли. Як виявилось, просте дотримання кодексу поведінки військовослужбовця вирішує всі можливі питання, а зняття заборони на військову службу відкритих гомосексуалів не спричинило суттєвих проблем в арміях західних країн. Більш того, з'явилися приклади навіть успішного продовження військової служби трансгендерами після здійснення корекції статі.

ЛГБТ організаціям у перебігу своєї діяльності доводиться мати справи з найширшим колом ЛГБТ людей, і серед них не бракує представників жодних професій – зокрема, й пересічних селян, робітників, службовців, військових, правоохоронців тощо; кого завгодно. ЛГБТ люди є скрізь, але не скрізь вони помітні – по-перше, тому що у повсякденному житті вони практично не відрізняються від решти, а по-друге, тому що не в кожному колективі, не в кожній сфері діяльності ЛГБТ відчують себе однаково вільними вести відкрите життя. Більш приязними до проявів індивідуальності є так звані творчі професії – художнє мистецтво, література, кіно, театр, музика, журналістика, дизайн, наука тощо. Традиційно, гомосексуали є помітнішими у таких професійних колах – мабуть, саме через те, що суспільство звикло з більш розкутим і нестандартним способом життя у представників таких професій, що й створює інколи враження, нібито такі заняття якимось чином пов'язані з гомосексуальною орієнтацією.

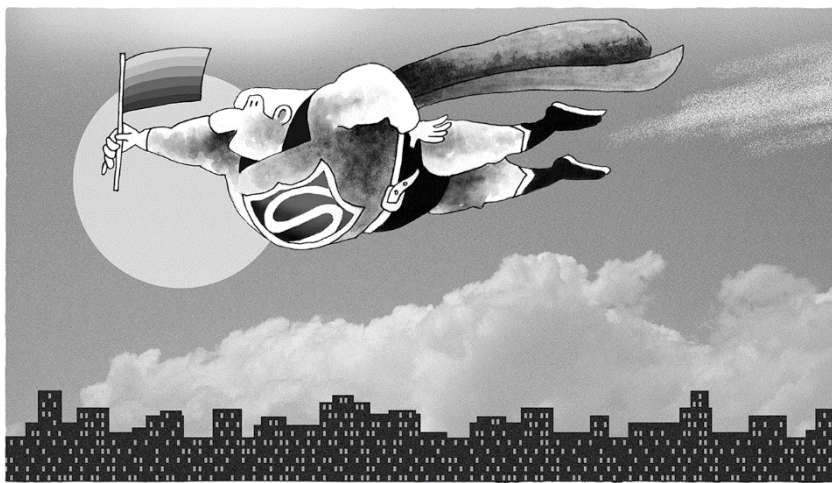
**34. Як живуть геї та лесбійки? Чи хотіли би вони жити окремо від інших людей? Чим їхнє життя відрізняється від життя звичайних людей?**

Геї та лесбійки відрізняються від більшості людей лише своєю сексуальною орієнтацією, а трансгендери – гендерною ідентичністю, тому їхнє повсякденне життя практично нічим не відрізняється від того, як живе їхнє гетеросексуальне оточення. Проблеми у житті ЛГБТ людей виникають з двох головних причин: по-перше, через неприязне ставлення до них багатьох людей, що породжується гомофобними упередженнями та стереотипами, а по-друге, через те, що ЛГБТ скрізь становлять незначну меншину. Навіть просто "потусуватися" у своєму колі, серед подібних до тебе людей, з боку яких ти можеш сподіватися на повне розуміння та спільні інтереси, викликає проблеми, особливо в невеликих містах та сільській місцевості.

Це призводить до того, що ЛГБТ мають схильність до переселення в людніші місця, а подекуди, навіть до утворення так званих "гей-гетто" (місць компактного проживання) у великих містах західного світу. Мальовничі фото з таких рідкісних, нестандартних, місць масового проживання ЛГБТ складають почесне місце у стереотипному уявленні про те, як має виглядати геївське життя; але, на жаль чи на щастя, такі місця складають виняток, а не правило. Зазвичай, "геївські села" (gay village), як іронічно іменуються такі райони великих західних міст, з'являються в якомусь занедбаному районі, потім починають швидко розвиватися, стають комфортнішими для проживання, набувають популярності серед широкого загалу та поступово втрачають свій геївський характер. Для України, як і взагалі для східної Європи, такі сценарії розвитку місцевої ЛГБТ спільноти не притаманні – у наших містах рівень економічного та суспільного розвитку не сприяє цьому, – а ось в Мадриді, наприклад, за останні два десятиліття років виріс власний гей-квартал Чуека, що відразу став однією з туристичних приваб іспанської столиці.

**35. Чому гомосексуали так люблять перераховувати відомих людей – геїв і лесбійок? Чи правда, що всі ці люди дійсно були геями і лесбійками?**

Багато вчинків представників дискримінованих спільнот є реакцією, інколи перебільшеною, на упереджене ставлення до них з боку широкого суспільства – схожим чином, українці, наприклад, підкреслюють внесок українського народу у світову історію та культуру, нагадуючи про видатних людей українського походження. Так само, у відповідь на закиди щодо некорисності та другорядності ЛГБТ людей, ті починають перераховувати видатних геїв і лесбійок. Важко сказати, наскільки можна довіряти цим перелікам – насправді, ми дуже мало знаємо про особисте життя людей минулого, щоби щось достеменно стверджувати, тому в більшості таких випадків завжди залишаються певні сумніви щодо правдивості тверджень. З іншого боку, те саме вірне і щодо тверджень про виняткову гетеросексуальність якихось широко відомих публічних фігур – елементарна логіка та дані сучасної науки примушують нас припустити, що певний їх відсоток має бути бі- та гомосексуалами.



Отже, варто брати до уваги тільки ті твердження, що підкріплені не суто теоретичними міркуваннями та якимись туманними натяками, а документами та переконливими свідченнями. А таких випадків виявляється не так вже й мало: видатні люди завжди привертати до себе увагу, і до нас доходили їхні твори, листи, спогади очевидців

їхнього життя, протоколи судових засідань, в новіший час – статті з преси. Наприклад, гомосексуальність великого російського композитора Іллі Чайковського зараз часто заперечується у статтях різного роду "борців із гомосексуалізмом", більшість з яких просто не знає або свідомо ігнорує те, що сам Петро Ілліч описав її цілком відверто у своїх листах до близьких друзів, які досі зберігаються в архіві Будинку-музею П.І. Чайковського у Клину та рукописному відділі Державної публічної бібліотеки ім. М.Є. Салтикова-Щедріна у Петербурзі.

### **36. Чи підтримують один одного гомосексуали на роботі та у громадському житті? Що таке "голуба мафія"?**

Ставлення конкретної людини до інших визначається багатьма факторами, і складно передбачити, який з них виявиться визначальним. Зрозуміло, що більшість ЛГБТ людей відчують певну спорідненість між собою та можуть легко уявити проблеми, з якими стикаються інші ЛГБТ в своєму житті; однак, це зовсім не означає, що, так би мовити, групова солідарність переважає всі інші міркування. Принаймні, в українських реаліях ЛГБТ спільнота є поняттям умоглядним, швидше умовною назвою для позначення сукупності ЛГБТ людей в суспільстві, ніж дійсною громадською структурою. Сексуальна орієнтація зовсім не є чинником, що принципово визначає погляди та поведінку людини; політичні, вікові, культурні тощо розбіжності між конкретними гомосексуалами, зазвичай, впливають на їхні стосунки значно більше, ніж однакові сексуальні вподобання. Розповіді про могутню "голубу мафію", що контролює соціально-політичне життя в цілому або якусь певну сферу діяльності, мають під собою не більше реального підґрунтя, ніж байки про Всесвітній Сіоністський Уряд.

Звичайно, це не означає, що у якійсь обмеженій сфері не може на певний час створитися ситуація, коли ключові пости займуть люди, що створять навколо себе щільне коло довірених осіб, куди немає доступу стороннім. Такі явища характерні для сфер діяльності, в яких немає вільної конкуренції чи зовнішнього контролю, але існує чітко виражена ієрархія, підлеглість нижчих посад вищим. Однак, у

вільному демократичному суспільстві такі специфічні обставини складаються вкрай рідко та можуть існувати лише потайки. Відкриті гомосексуали не створюють таємних організацій з "поширення гомосексуалізму" – на те вони й відкриті, що не приховують своє життя. Натомість, в ситуації, коли люди вимушені приховувати свої дії та погляди від оточення, маскуватися, видавати себе за того, ким вони не є, складається дуже сприятлива ситуація для виникнення структур, більш усього подібних до організованої злочинності – тієї самої "мафії". Судячи з гучних скандалів, що останніми роками регулярно відбуваються всередині Російської православної церкви (РПЦ) та її української філії (УПЦ), в Московському патріархаті справді склалося, за виразом Андрія Кураєва, певне "голубе лобі", коли гомосексуальні посадовці просують по службових щаблях своїх коханців. Пікантності ситуації додає те, що на словах ці церкви суворо засуджують будь-яку гомосексуальну діяльність та неослабно пропагують гомофобію. Вони протестують проти будь-якої "пропаганди гомосексуалізму", але заплющують очі на реальну, хоча й приховану, гомосексуальну активність у середовищі своїх церковнослужителів.

### **37. Чи існує особлива геївська культура? Що таке "ЛГБТ спільнота"?**

Гомосексуали та трансґендери скрізь у світі складають певний відсоток населення, незалежно від того, до якої культури, етносу, релігії тощо вони належать, і будь-де цей відсоток досить невеликий. Залежно від традицій місцевої культури, від її терпимості до проявів гомосексуальності, складається характерна саме для місцевої культури структура взаємостосунків між ЛГБТ людьми та між ними і широким суспільством. Там, де суспільство принципово не надає великої уваги сексуальній орієнтації людини, вважаючи це її особистою справою, немає приводів для виокремлення ЛГБТ спільноти з загалу, а сексуальна орієнтація не розглядається як основа для створення певної ідентичності "я – гей" або "я – лесбійка" – так само, як, наприклад, не існує окремої спільноти лівшей. Але у тих суспільствах, де гомосексуальність вважається чимось особливим, взагалі-то не притаманним пересічній людині,

створюються умови для виникнення окремої ідентичності та, як результат, окремої спільноти людей, які ідентифікують себе як інакші, відмінні від більшості.

Таким чином, у древніх цивілізаціях, де гомосексуальність була нормативною, жодної гомосексуальної спільноти не було, але вона, безумовно, існує у західній цивілізації, принаймні, з кінця XIX – початку XX сторіччя. Як будь-яка соціальна група, вона має риси певної спільної культури, проте, не настільки виражені та важливі, щоби вони могли переважити головні риси місцевої культури – таким чином, наприклад, ЛГБТ американці у першу чергу є американцями, а вже потім гомосексуалами чи трансгендерами. Українська культура, як частина західної цивілізації, теж оперує таким поняттям як "ЛГБТ спільнота", однак у наших реаліях вона є радше умовним позначенням сукупності всіх ЛГБТ людей в Україні, ніж справжньою громадою, що усвідомлює себе як щось ціле та має колективні інтереси.

Відповідно, недоречно говорити про особливу геївську культуру в Україні; хоча в суспільствах, де існують великі та розвинені ЛГБТ спільноти, вони можуть в межах загальної культури підтримувати власну субкультуру, що створюється та споживається саме членами цієї спільноти. Проте, слід відрізнити субкультури певної спільноти (їх може бути багато – наприклад, фактично ніде немає спільної ЛГБТ культури, а є окремі геївська та лесбійська субкультури, якщо вони взагалі існують) від загальної культури, що створюється членами цієї спільноти (реальної чи умовної). Окремої гомосексуальної культури як альтернативи загальній культурі немає. Гомосексуали є інтегральною частиною суспільства, в якому живуть, вони поділяють загальні уподобання і стереотипи свого суспільства та роблять свій внесок в його розвиток. Суто геївським чи суто гетеросексуальним мистецтвом може бути, хіба що, порнографія (якщо її взагалі можна назвати мистецтвом), а ось, наприклад, Мікельанджело чи Вісконті створювали мистецтво не винятково для гомосексуалів, а для всіх, незважаючи на те, що самі були гомосексуалами та використовували в своїх творах гомоеротичні сюжети. Так само, американська кінострічка "Горбата гора" – це просто кіно про кохання, призначене для широкої публіки, а не якесь суто геївське мистецтво.

**38. Чи правда, що бути гомосексуалом модно? Напевно, більшість людей "займається гомосексуалізмом" через те, що це модно?**

Бути гомосексуалом означає відчувати сексуальний потяг до людей однієї з вами статі. Для того, щоб одягатися та поводити себе відповідно до поширених стереотипів про гомосексуальних людей, бути гомосексуалом зовсім не обов'язково. Зараз з'явилося нове поняття, що якраз відображає людину з підкреслено охайною, доглянутою, модною зовнішністю та добрими манерами, але при тому не пов'язане з будь-якою сексуальною орієнтацією – *метросексуальність*. Це поняття позначає чоловіків з великих міст (перша частина цього терміну походить від "метрополії" – великого населеного пункту), які заробляють достатньо, аби доглядати за власною зовнішністю, купувати стильний одяг тощо. Це – стильні чоловіки, споживачі індустрії моди. Ось метросексуалом наразі бути справді модно – хоча, без сумнівів, і ця мода колись зміниться на іншу.

Сексуальна орієнтація – це глибинний, не контрольований розумом потяг до тієї чи іншої статі. Можна займатися одностатевим чи різностатевим сексом, але не можна примусити себе, щоби це подобалось, якщо воно не подобається. Ми не знаємо, чому нам хтось/щось подобається або ні. Ми просто це відчуваємо. Тому можна спробувати одностатевий секс із цікавості, але це не зробить вас бі- чи гомосексуалом, якщо ви ним вже не є. Ні гомо-, ні бі-, ні гетеросексуальні люди не можуть обрати свої почуття, свою сексуальну орієнтацію. Якщо є можливість, вони займаються тим сексом, який їм подобається. Одностатевий секс існує навіть у найгомофобніших суспільствах, де він карається на смерть – зрозуміло, що про жодну моду тут не йдеться.

**39. Чому геї та лесбійки так люблять яскраво вбиратися і влаштовувати зухвалі шоу? Що таке "гей-прайд"? Які ще заходи проводять ЛГБТ? Які організації працюють в інтересах ЛГБТ спільноти?**

Люди судять про те, чого не бачать на власні очі, за новинами в ЗМІ та інтернеті, а там, насамперед, висвітлюються яскраві та гучні події. Повсякденне життя не привертає до себе уваги. Це призводить до того, що Ріо-де-Жанейро, наприклад, асоціюється у нас з білими штанами, сонцем, пляжем і славетним карнавалом; так само, перша картинка, що спадає на думку при словах "гей-прайд" – це яскравий епатажний карнавал. "Прайд" – англійське слово, що має багато значень, але у випадку гей- або ЛГБТ-прайду мається на увазі значення "гідність". Це явище виникло в США, точніше, у Нью-Йорку. Перший гей-прайд відзначав річницю т.зв. Стоунволлського повстання – тижневих сутичок ЛГБТ та людей, що їм співчували, з поліцією в районі нью-йоркської вулиці Крістофер-стріт. Поліція тоді занадилася проводити часті рейди на місцеві гей-бари, що супроводжувалися насильством та шантажем виявлених гомосексуалів і трансгендерів; ті обурилися таким поводженням з собою і рішуче виступили на захист своїх прав. Ходять легенди, що трансгендери і трансвестити на барикадах відбивалися від поліції каблуками своїх жіночих туфельок.

В ЛГБТ спільнотах швидко виникла традиція відзначати річницю цих подій, причому не тільки у Нью-Йорку, але і в інших великих містах США, а згодом і всього світу – будь-де, де існують великі та активні громади ЛГБТ. Гей-прайди стали публічними демонстраціями, ходами на захист рівноправ'я та людської гідності ЛГБТ людей. Але ходити рік за роком з тими самими гаслами в повсякденному вбранні нудно, до того ж серед ЛГБТ активістів не бракує нонконформістів, які бажають кинути відкритий виклик недружньому консервативному суспільству, – і серед демонстрантів швидко з'явилися ті яскраві персонажі, яких так полюбляють фотографувати кореспонденти для своїх новин. Однак, і досі основну масу учасників гей-прайдів складають люди, які виглядають і поводяться цілком стандартно.

Зараз в Україні щорічно відбувається фестиваль-форум КиївПрайд<sup>4</sup>, який складається з багатьох заходів, відкритих для широкого загалу. Одним з них є мирна хода "Марш рівності"; зазвичай, саме вона

---

<sup>4</sup> <http://kyivpride.org>



привертає загальну увагу до всього КиївПрайду та саме навколо неї точаться запеклі дебати, чи можна дозволяти українським ЛГБТ те, що дозволено будь-якому громадянину України – вільно проводити мирні публічні масові акції на захист своїх прав. Але, крім цього, українські ЛГБТ організації та окремі активісти проводять ще багато інших заходів, як закритих, розрахованих тільки на запрошених учасників, так і відкритих – різного роду зустрічей, конференцій, виставок, конкурсів тощо. Про них можна дізнатися на веб-ресурсах, присвячених тематиці життя ЛГБТ в Україні, зокрема, на дуже інформативному Національному ЛГБТ порталі України та веб-сайтах українських ЛГБТ організацій.

Першою зареєстрованою в Україні ЛГБТ організацією вважається Всеукраїнська асоціація "Ганімед" (Київ, дата реєстрації – 13 травня 1994 р.), яка через п'ять років існування припинила свою діяльність. Згідно з реєстром ЛГБТ-організацій України та українських організацій, причетних до ЛГБТ, який ведеться Радою ЛГБТ-організацій України, станом на 2014 р. в Україні було 44 офіційно легалізованих реєстраційними органами громадські та благодійні ЛГБТ-організації (з яких 26 діяли реально, а 18 існували лише номінально); 1 легалізований союз громадських і благодійних ЛГБТ-організацій; 5 легалізованих громадських і благодійних організацій, тісно пов'язаних з ЛГБТ.

Сфери діяльності ЛГБТ організацій доволі розмаїті: від надання сервісних послуг для гомосексуалів і трансгендерів до проведення соціологічних досліджень з ЛГБТ тематики і підтримки руху ЛГБТ християн України. До речі, в Україні вже почав розвиватися і рух батьків ЛГБТ дітей.<sup>5</sup> Також з'явився проект співпраці з медичним персоналом "Дружній лікар: надання медичних послуг для ЛГБТ спільноти".<sup>6</sup> ЛГБТ рух став помітною інтегральною частиною громадського суспільства нашої країни, налагодив співпрацю із загальним правозахисним рухом.

---

<sup>5</sup> ГО "Терго", <http://tergo.org.ua>

<sup>6</sup> <http://www.friendlydoctor.org>

**40. Хіба "розквіт гомосексуалізму" – не ознака моральної деградації суспільства? Хіба це не супроводжується соціальним занепадом суспільства?**

Розуміння про існування універсальної людської моралі з'явилося у давній Греції, зокрема, у творах Сократа і Платона; сам термін "мораль" – латинського походження, був уперше запроваджений Цицероном. Гомосексуальність була нормативним явищем в античній культурі, а ті самі Сократ і Платон оспівували кохання між чоловіками як чи не найвищу форму кохання взагалі. Як відомо, саме антична культура заклала основи сучасної західної культури, зокрема, й української також. Від наших слов'янських предків нам дісталися мова, кухня та деякі образотворчі мотиви, решта є або прямими запозиченнями з античної культури, або їхнім творчим розвитком. Занепад класичної греко-римської цивілізації прийшовся якраз на період поширення християнства, яке суворо засуджувало одностатеві сексуальні стосунки, і саме через християнство таке ставлення поступово вкоренилося у західному, в тому числі українському, суспільстві.

Отже, ідея, що давні Грецію і Рим знищило гомосексуальне кохання, суперечить історичним фактам. Вони прекрасно існували та успішно розвивалися, а впали під навалою варварських племен (серед яких гомосексуальність теж зовсім не була табу). Християнська ж мораль в процесі свого розвитку породила таке явище як гуманізм, який відкинув старозавітні людоненависницькі приписи і залишив у якості загальноприйнятих тільки ті, що пропагують любов та взаємну підтримку між людьми. Не дивно, що, починаючи з епохи Відродження, ставлення західного суспільства до проявів гомосексуальності теж почало змінюватися, і у наш час все більше християнських церков відмовляються від своїх попередніх поглядів з цього приводу.

**41. Хіба одностатевий секс не погрожує взагалі вимиранням людства – а ну як усі кинуться "займатися гомосексуалізмом", хто ж буде дітей народжувати?**

Давні греки та римляни не вимерли. Китайці не вимерли. Народжуваність у сучасних ліберальних Нідерландах (11,1 народжень на 1000 осіб) більше, ніж у консервативних Польщі (9,5 на 1000) та Україні (9,2 на 1000).

Гомосексуали і трансгендери складають невелику частку населення у будь-якому суспільстві та не можуть здійснити помітного впливу на рівень народжуваності. Не кажучи вже про те, що іноді вони й самі народжують дітей, навіть бездітні ЛГБТ роблять свій внесок у продовження роду так само, як їхні бездітні гетеросексуальні співгромадяни – допомагаючи розбудовувати свою країну та ростити дітей своїх родичів. Рівень народжуваності залежить, у першу чергу, від рівня добробуту населення: він високий у найбільш бідних країнах з високим рівнем дитячої смертності та низький у розвинених країнах з високим рівнем медицини та низькою дитячою смертністю. Як тільки населення починає жити краще, рівень народжуваності починає поступово знижуватися – це закономірність, яка не знає винятків, так було вже у давньому Римі.

І, звісна річ, усі "займатися гомосексуалізмом" не кинуться. Одностатевий секс ніколи не був забороненим, наприклад, у буддійських країнах, однак гомосексуалів там спостерігається не більше, а дітей народжується не менше, ніж деінде.

#### **42. Скільки взагалі геїв, лесбійок, бісексуалів, трансгендерів, інтерсексів серед людей? Чи стає їх більше? Де у світі їх більше?**

Питання про відсоток ЛГБТІ людей в суспільстві, насправді, дуже непросте. Проблеми починаються вже з визначення, кого вважати, наприклад, гомосексуалом: людину, яка сама себе вважає гомосексуальною? Або людину, яка займається одностатевим сексом? І, якщо так, то як часто вона цим має займатися, щоби вважатися геєм або лесбійкою? І наскільки можна довіряти словам людини, яка виросла і живе в гомофобному суспільстві? Зважаючи на всі ці фактори, відповідь на це питання буде різною, залежно від обраних критеріїв; до того ж, відповідні соціологічні дослідження проводилися лише у досить розвинутих і ліберальних країнах, де

немає законодавчих чи фактичних переслідувань на ґрунті сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності.

Систематичне наукове дослідження людської сексуальності почалося з діяльності славетного американського сексолога Альфреда Кінсі у 1930-1950 роках. Він дійшов висновку, що сексуальна поведінка конкретної людини може бути описана шкалою, на одному кінці якої знаходиться "чиста" гетеросексуальність, а на іншому – "чиста" гомосексуальність. Кінсі поділив цю шкалу на шість умовних пунктів, де 0 означав гетеросексуальну орієнтацію, а 6 – гомосексуальну; з часом він дійшов висновку, що певний, невеликий, відсоток людей є взагалі асексуальними, тобто не відчуває помітного сексуального потягу до людей будь-якої статі; їх він виокремив під позначкою Х. Хоча праці Кінсі були багато разів критиковані, вони заклали основи сучасної сексології та подальших досліджень, які показали, що десь від 2 до 20% людей, які брали участь у опитуваннях, зізнавалися в наявності стійких гомосексуальних почуттів, а приблизно половина з них були готові ідентифікувати себе як гомо- чи бісексуалів. Молоде покоління показує більшу відвертість у цьому питанні: наприклад, дослідження Williams Institute від 2011 року виявило, що біля 3,5% дорослих американців зараховують себе до ЛГБТ спільноти, тоді як нещодавня публікація Public Religion Research Institute стверджує, що серед молоді 1980-1990-х років народження таких налічується вже 7%. Отже, напевно можна сказати тільки, що частка гомо- та бісексуалів у людському суспільстві дорівнює декільком відсоткам, тобто від кожної соті до кожної десятої людини; дуже умовно можна прийняти це число за 5%, як середнє між ціма оцінками.

Транссексуалів, за всіма оцінками, серед людей налічується значно менше – десь біля одного на 10 тисяч, хоча певні риси трансгендерності властиві значно більшій кількості людей. Інтерсексів ще менше, якщо іменувати так людей, які вважають себе окремою статтю.

Відома історія людства переконує нас, що гомосексуали і трансгендери існували в усі часи в усіх культурах. Залежно від місцевих культурних традицій, змінювалось їх місце у даному суспільстві: вони могли почуватися вільно у певних соціальних ролях, але інші їм були заборонені; чи вони взагалі не могли жити відкрито,

але на приховану гомосексуальну активність суспільство, зазвичай, заплющувало очі; варіантів чимало. Нещодавня історія – особливо, західної цивілізації – значно краще задокументована, ніж давня, показує нам безліч прикладів існування гомосексуалів в умовах жорсткої консервативної суспільної моралі та законодавчого переслідування одностатевого сексу. Широко відоме висловлювання, що приписується Вінстону Черчиллю: "Від англійських присяжних неможливо добитися засудження за содомію. Половина з них не вірить, що це можливо фізично, а половина самі цим займаються" (приклад Оскара Вайльда демонструє нам, однак, протилежне).



Все це примушує нас дійти висновку, що саме існування гомосексуалів не залежить від будь-яких традицій та культури; принципово змінюється лише їхня видимість у суспільстві. Якщо десь про гомосексуалів не чути, це означає не те, що їх там немає, а лише те, що їх там не видно; а якщо десь вони цілком помітні, це не

означає, що їх там більше, ніж у країні, де вони змушені приховуватися від суспільства і держави.

#### **43. Яке суспільство сприяє розвитку гомосексуальності? Хіба були гомосексуали серед наших предків? Хіба вони не з'явилися зовсім нещодавно під впливом Заходу?**

Якщо розуміти під гомосексуальністю сексуальну орієнтацію, тобто почуття сексуального потягу до осіб своєї статі, то виховання не може змінити потаємних думок та почуттів людини; якщо ж розуміти під цим словом одностатевий секс, то, звичайно, у ліберальніших і розкутіших суспільствах люди почувають себе вільніше та можуть жити більш повноцінно, не відмовляючи собі в radoшах життя.

Ми не маємо прямих історичних свідчень про існування одностатевого сексу у давній Русі, але це, звичайно, не означає, що його там не було – просто нам взагалі відомо дуже мало фактів про життя у ті часи. Відомий, хіба що, випадок з князем Юрієм (Георгієм), сином Андрія Боголюбського (XII сторіччя). Він оженився на славетній грузинській цариці Тамарі, але через два з половиною роки шлюб був розірваний, зокрема, через виявлену гомосексуальність руського князя – він віддавав перевагу не цариці, а чоловікам з її почту. Також відомо про незвично сильні почуття між князем Борисом (він і його брат Гліб стали першими руськими святими) та близьким до нього юним угорцем на ім'я Георгій. Існують також церковні приписи того часу щодо покарання за одностатевий секс, причому з такою деталізацією видів порушень та покарань, яка наштотує на думку, що їхні автори були дуже добре обізнані з предметом обговорення.

Таким саме чином згадки про покарання серед запорозьких козаків за мужолозтво демонструють нам існування цього явища. Так чи інакше, ми не знаємо вірогідних гомосексуалів серед відомих історичних фігур України, хоча існують підозри щодо цього стосовно певних постатей. Українське суспільство, патріархальне та провінційне відносно центрів двох імперій, між якими воно було поділене у кінці XVIII сторіччя, м'яко кажучи, не сприяло скільки-небудь відкритому способу життя у цьому відношенні. Таким воно продовжувало бути й за радянських часів. Мабуть, єдиним гучним

випадком, що продемонстрував існування гомосексуалів у радянській Україні, було засудження всесвітньо відомого кінорежисера Сергія Параджанова за мужолозтво у 1973 році. Цікаво, що відкритим бісексуалом був один з лідерів українського національно-визвольного руху початку ХХ сторіччя Василь Вишиваний, за народженням – австрійський ерцгерцог Вільгельм Франц фон Габсбург-Лотрінген.

#### **44. Яке суспільство сприяє зникненню гомосексуальності? Чи можна, якщо не знищити взагалі, то хоча би звести це явище до мінімуму?**

Історія людства знає багато спроб знищення гомосексуальності: через покарання, виховання, проповіді, лікування. Всі вони виявилися марними; єдине, що точно можливо зробити, це загнати гомосексуалів у підпілля, зробити їх невидимими для широкого загалу, як це, зазвичай, і стається у гомофобних суспільствах. Однак, вони все одно залишаються на своєму місці, народжуються та виховуються у цілком звичайних, "традиційних", сім'ях, без будь-якої "пропаганди гомосексуалізму".

У гітлерівській Німеччині гомосексуалів вважали провідниками "розбещеної єврейської сексуальної моралі", тому на геїв "арійської раси" чекав концтабір, а на "арійських" лесбійок, принаймні, примусове лікування (гомосексуалів з числа "неповноцінних" народів особливо не переслідували, бо вважалося, що це сприяє їхньому самовинищенню). Відомі нацистські публічні спалювання книжок почалися зі знищення бібліотеки Інституту сексуальних наук, заснованого Магнусом Гіршфельдом, першим відомим захисником прав ЛГБТ. І за всього цього, другою людиною у нацистській партії був відомий гомосексуал (та полум'яний антисеміт) Ернст Рем. У сталінському СРСР, навпаки, гомосексуальність пов'язувалася з нацизмом, варто згадати хоча би слова Максима Горького "Знищіть гомосексуалізм – фашизм зникне!" Проте, комуністичні переконання не заважали бути гомосексуалами ленінському наркому закордонних справ Георгію Чичеріну та сталінському наркому внутрішніх справ Ніколаю Єжову. Досі декілька ісламських країн



карають за одностатевий секс між чоловіками на смерть – однак, незважаючи на всі тисячолітні проповіді, переслідування та реальні жакливі публічні страти, гомосексуали у цих країнах не зникають.

Наразі місце головного світового "борця з гомосексуалізмом" та "провідника традиційних цінностей" намагається перебрати на себе Росія, а надто Російська православна церква. У Російській Федерації ухвалені закони про заборону "пропаганди гомосексуалізму", держава підтримує та заохочує розпалення ворожнечі та ненависті до ЛГБТ в суспільстві, лякає свій народ та сусідні країни жахами "розбещеної Гейропи" тощо. Дієвість такої політики очевидна хоча би з того, що на питання "Який єпископ РПЦ з сумнівною сексуальною орієнтацією?" відомий російський богослов Андрей Кураєв відповів: "Можу назвати до 40 з безсумнівною". Країни Європи та Америки російська гомофобна пропаганда тільки відлякує, однак вона користується досить широкою популярністю у влади Зімбабве, Уганди, ісламських та християнських фундаменталістів, ультраправих радикалів і неонацистів тощо – ось так і вимальовуються обриси "Русского міра", для якого гомофобія несподівано стала одним із головних об'єднувальних чинників.

#### **45. Хіба бути гомосексуалом саме по собі не аморально? Чому всі культури вважають гомосексуальність аморальною?**

Почнемо з того, що не всі наявні культури вважали гомосексуальність аморальною, а тільки ті, що піддавалися значному впливу християнства або ісламу (проповіді чи колонізації). В культурах, наприклад, американських аборигенів або країн буддистського світу гомосексуальність ніколи не вважалася аморальною, а для гомосексуалів завжди існували певні дозволені соціальні ніші. Крім того, недоцільно говорити про універсальну загальнолюдську мораль – вона завжди умовна, залежить від конкретного місця та часу. За часів заснування християнства, наприклад, рабство вважалася нормальним і навіть встановленим самим Богом. Біблія жодним чином не засуджує рабства, а, навпаки, оперує такими поняттями як раб Божий, і такі стосунки вважаються не тільки нормальними, але й гідними схвалення. Так само, не тільки не

аморальними, але й гідними схвалення вважалися у давній Греції духовні та фізичні стосунки між чоловіками-коханцями (принаймні, коли один з них був помітно старшим іншого та виступав у ролі його наставника).

Християнство змінило античну мораль на ранньохристиянську, але й вона не була сталою, і в процесі розвитку породила гуманістичну мораль. З виникненням гуманізму почали змінюватися погляди на походження і роль моралі: на місце священних божественних приписів прийшла цінність та інтереси людської особистості; образно кажучи, заборону на вбивство почали аргументувати не тим, що так заповів Бог, а тим, що людське життя саме по собі є найвищою цінністю. Почався процес емансипації: крок за кроком, суспільство визнавало спочатку елементарні, а потім і рівні права за кожною людиною. Власне кажучи, цей процес розпочався вже з виникнення християнства, яке проголосило всіх людей рівними перед Богом, відкинувши ідею обраного народу. Поступово людські та громадянські права були визнані за людьми іншого кольору шкіри, жінками, національними та релігійними меншинами тощо. У середині XX сторіччя черга дійшла і до ЛГБТ, хоча цей процес наразі ще не завершений.

Довгий час гетеросексуальну більшість збивало з пантелику те, що вони вважали гомосексуальність примхою, розбещеністю – так само, як до цього ставилися автори Старого Завіту та перші християнські проповідники. Поворотним пунктом у цьому питанні стали сексологічні та психологічні дослідження у XX сторіччі, котрі переконливо показали, що, по-перше, будь-яка сексуальна орієнтація чи ґендерна ідентичність не є предметом вільного вибору людини, а по-друге, те, що в усьому іншому, крім їхньої сексуальної орієнтації чи ґендерної ідентичності, гомосексуали і трансґендери не відрізняються від решти людей. Західне суспільство у XX сторіччі перестало зважати на релігійні табу в сексі та почало замислюватися, а що, власне, аморального є в тому, коли дорослі люди за взаємною згодою займаються тим, що стосується тільки їх, і не чинять зла оточенню. Виявилось, що, якщо залишити за дужками секс та самоусвідомлення, моральні принципи ЛГБТ ні в чому не відрізняються від загальноприйнятих у даному суспільстві.

**46. Якщо гомосексуали порушують моральні табу суспільства, значить, їм легше переступити будь-які моральні заборони? Якщо вони порушують соціальні табу, значить, вони більш вільнодумні люди?**

Насправді, ні. Гомосексуали не можуть не порушувати заборону на одностатеве кохання – якщо не реалізувати його фізично, то, принаймні думати про те, що закладене у їхній природі. Але будь-які погляди чи переконання не є жорстко пов'язаними з сексуальною орієнтацією людей – навіть щодо нормативності їхньої власної орієнтації; гомосексуали цілком можуть бути ортодоксальними іудеями, християнами чи мусульманами та засуджувати себе за гріховні думки та дії.

Серед ЛГБТ не бракує прихильників будь-якої віри чи ідеології. Є відомі (розкриті) гомосексуали – консерватори та реакціонери: наприклад, російський міністр народної освіти у XIX ст. граф Сергій Уваров, автор ідеологеми "Православ'я, самодержавство, народність"; сучасний шотландський католицький архієпископ кардинал Кіт О'Браєн; сучасний сербський православний єпископ Василій (Качавенда); покійний лідер Австрійської партії свободи Йорг Гайдер тощо. З вільнодумством гомосексуальність асоціюється серед консерваторів та ортодоксів у західному світі тільки тому, що вона розглядається гетеросексуальною більшістю серед них як певне переконання, свідомий ідеологічний вибір. У суспільствах, де гомосексуальність нормативна, нікому не спаде на думку асоціювати її з чимось радикальним чи революційним, там вона розглядається радше як певна більш-менш поважна традиція.

**47. Як ставиться до гомосексуальності християнство? Як інші релігії ставляться до гомосексуальності?**

Власне кажучи, серед великих релігій світу тільки християнські догмати у їх ортодоксальному тлумаченні засуджують будь-який одностатевий секс. Ісус Христос про гомосексуальність не говорив нічого. У Євангеліях про одностатевий секс ніяк не згадується.

Християнські церкви, що його засуджують, виводять це з декількох речень у посланнях апостола Павла – проте, варто зауважити, що цей святий засуджував взагалі будь-який позашлюбний секс, а сексуальні стосунки самі по собі вважав небажаною активністю, яку слід звести до мінімуму. Старозавітні приписи, які перейшли до сучасного іудаїзму та ісламу, забороняють, власне кажучи, лише анальний секс між чоловіками, цілком оминаючи інші види одностатевих сексуальних стосунків (аналогічні положення існують також у зороастризмі). Хоча такі відносини засуджуються більшістю іудейських та мусульманських релігійних авторитетів, однак ці заборони не мають догматичного характеру, а є лише їхньою особистою думкою.

Отже, з точки зору християнства у його ортодоксальному тлумаченні, гріховними є взагалі будь-які позашлюбні сексуальні стосунки – одно- чи різностатеві, неважливо (а одностатеві шлюби не визнаються). З точки зору Старого Завіту, гріховним є анальний секс між чоловіками та секс чоловіка з жінкою у менструальний період; інші різновиди сексуальних стосунків між дорослими людьми, які не є між собою родичами, просто не згадуються.

Решта великих релігій світу ніяк не унормовують одностатевий секс у своїх священних текстах, що складають загальновизнані засади цих вірувань. У певних релігійних творах буддизму та індуїзму можна зустріти поодинокі згадки про одностатеві сексуальні стосунки (нейтрального або негативного характеру), однак ці тексти не мають догматичного статусу. Зважаючи на те, що ці релігії не мають жорсткої ієрархічної структури, вони не мають і релігійних діячів, які могли би формувати загальновизнану точку зору для всіх або хоча би більшості віруючих; все залежить від особистих поглядів конкретної релігійної фігури, які у різних авторитетів часто можуть бути діаметрально протилежними. Можна згадати, що, наприклад, генеральний секретар Індуїстської Ради Великої Британії у 2009 році заявив, що індуїзм не засуджує одностатеві стосунки, а Далай-лама у 2014 році схвалив запровадження одностатевих шлюбів у цій країні.

Традиційний погляд трьох західних або авраамічних релігій (іудаїзму, християнства та ісламу) на одностатевий секс як гріховні та заборонені дії у наш час піддається сумнівам та перегляду. Серед

християнських конфесій найбільш радикальних змін зазнали деякі протестантські деномінації, зокрема, найбільші лютеранські, англіканські (єпископальні) та пресвітеріанські церкви Європи і Північної Америки; водночас, дискусії на цю тему вже бурхливо точаться у католицькій церкві та починаються у православної. Отже, сьогодні не можна говорити про однозначне ставлення християнства до гомосексуальності – воно суттєво варіює залежно від конкретної церкви, а інколи навіть і всередині однієї церкви.

В іудаїзмі традиційне тлумачення релігійних приписів проти одностатевого сексу відкидається реформатською та консервативною течіями, що мають великий вплив у США. В Ізраїлі та Україні, однак, більшість синагг належить до ортодоксальної течії іудаїзму, яка наполягає на буквальному тлумаченні священних текстів; проте, навіть і серед ортодоксальних рабинів вже почали з'являтися відкриті геї та дружні до геїв, які намагаються певним чином змінити таку ситуацію. Найбільш жорстку та консервативну позицію займає іслам, але на Заході вже почали з'являтися об'єднання ЛГБТ мусульман та дружні до ЛГБТ мечеті.

#### **48. Чи може гомосексуал бути християнином? Чи може християнин бути гомосексуалом?**

Християнином є хрещена людина, яка вірує в Ісуса Христа як Бога і Сина Божого. Її сексуальна орієнтація чи сексуальна поведінка при цьому жодного значення не мають. За уявленнями ортодоксального християнства, практично всі люди є грішниками, ба більше – сумніватися у власній гріховності саме по собі є гріховним, тому, з теоретичної точки зору, гомосексуали нічим принципово не відрізняються від решти грішних християн і можуть отримати спасіння за умови щирого каяття та спокути своїх гріхів.

З практичної точки зору, гомосексуалів завжди приваблювало життя всередині християнської церкви як організації, а надто, чернецтво – вже тим, що позбавляло необхідності одружуватися, що у традиційному патріархальному суспільстві було неодмінною вимогою, освяченою авторитетом Священного Писання ("Плодіться і розмножуйтеся"). Тому чоловічі та жіночі монастирі завжди були

осередками одностатевого сексу, а серед єпископів ніколи не бракувало геїв.

У православній церкві є випадок канонізації (тобто, прославлення як святого) трансгендерного монаха Києво-Печерської лаври (точніше, Китаєвської пустині) Досифея (XVIII ст.) – причому, якщо Українська православна церква (Московського патріархату) шанує цю людину як святого Досифея, то Руська православна церква, до складу якої входить УПЦ, прославила її як святу Досифею. Як остаточно виявилось вже після його смерті, Досифей був народжений як Дарія Тяпкіна, дочка рязанських дворян, але з п'ятнадцяти років обрав чернецьку долю, причому все життя приховував свою жіночу біологічну стать. Він прославився своїм подвижництвом і набув великого авторитету – зокрема, саме він благословив на чернецтво юнака, який згодом став дуже популярним у православ'ї святим Серафимом Саровським.

Сучасне християнство почало змінювати своє традиційно негативне ставлення до гомосексуальності та трансгендерності, тому сьогодні навіть в Україні вже існують осередки відкритих ЛГБТ християн і дружні до ЛГБТ церкви<sup>7</sup>, не кажучи вже про розвинені країни Західної Європи та Північної Америки.

#### **49. Чи можуть гомосексуали брати церковний шлюб?**

Чому ж ні, якщо сама церква це дозволяє. Попри поширені серед гомофобних християн уявлення, у західних державах жодна церква (навіть державна) не примушується до визнання, а тим більше, освячення, одностатевих шлюбів, однак, так само жодній церкві це не забороняється. Все залежить від рішення органів керування конкретної церкви – собору, синоду тощо. На цей час освячення одностатевих шлюбів дозволяється вже у багатьох протестантських церквах країн Заходу, Латинської Америки та Південно-Африканської Республіки. Почався цей процес із дружніх до ЛГБТ розрізаних протестантських парафій у США, що не входили до складу жодної великої церкви, але сьогодні він поширився, зокрема, також і на

---

<sup>7</sup> Зокрема, групи квакерів та Українська Візантійська Помісна Церква.

великі церкви та релігійні асоціації, що домінують у певних країнах чи регіонах. При тому, слід зауважити, що жодна з великих церков, які з часом дозволили освячення одностатевих шлюбів, не примушує своїх священиків до здійснення таких обрядів – якщо ті вважають, що це несумісне з їхніми релігійними поглядами, вони можуть відмовитися від вінчання одностатевої пари. Обряд буде здійснено тими священиками, які вважають це припустимим.

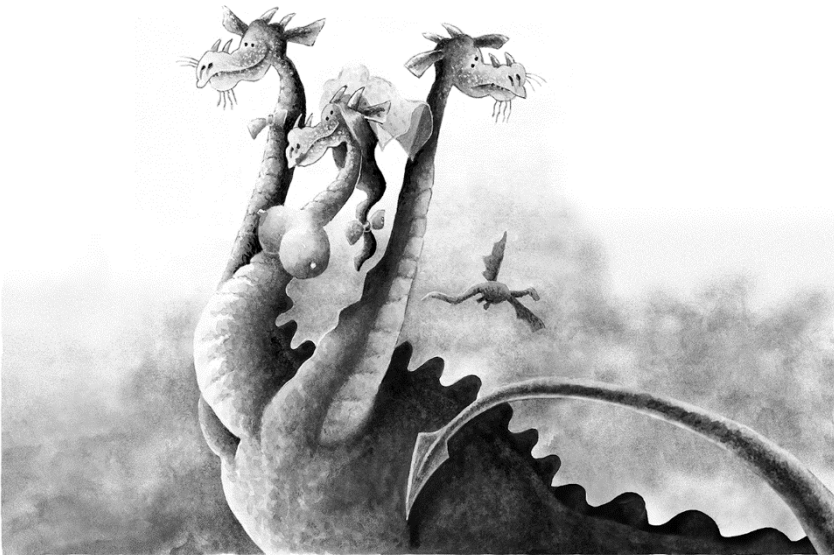
Цікаво, що у Канаді процес визнання одностатевих шлюбів був ініційований якраз церквою, а точніше Metropolitan Community Church of Toronto, що входить до складу всесвітньої мережі таких церков – Universal Fellowship of Metropolitan Community Churches. Ці церкви були з самого початку засновані як ультраліберальні та дружні до ЛГБТ, вони також були піонерами у визнанні жіночого священства. 14 січня 2001 року настоятель Митропольної громадської церкви міста Торонто повінчав дві одностатеві пари з дотриманням процедури за законами канадської провінції Онтаріо (церковні шлюби, здійснені ліцензованими священиками, у Канаді визнаються державою нарівні зі звичайною цивільною реєстрацією). Державний реєстратор відмовився видавати молодятм свідоцтво про шлюб, але, після досить нетривалого процесу, суд визнав, що законодавство Канади не перешкоджає визнанню шлюбу між особами однієї статі.

Українське законодавство поки що не визнає одностатеві шлюби між громадянами України, а також між громадянами України та іноземцями. Провідні українські християнські церкви (православні, католицькі, протестантські) не хочуть навіть обговорювати можливість визнання одностатевих пар. А втім, зараз вже і в Україні існують невеликі дружні до ЛГБТ християнські церкви, що готові обвінчати такі пари; проте, церковні шлюби, здійснені в Україні, не мають значення з точки зору нашого закону.

## **50. Хіба бути гомосексуалом вже саме по собі не протиприродно? Хіба існує гомосексуальність серед тварин?**

Гомосексуальна поведінка спостерігалася науковцями у більше ніж півтори тисячі видів тварин, серед яких є найближчі родичі людини –

людиноподібні мавпи – та найпоширеніші домашні тварини, зокрема, собаки та кішки.<sup>8</sup> Серед самців жирафів одностатеві сексуальні контакти навіть частіші за гетеросексуальні. Як і люди, тварини демонструють весь спектр одностатевих стосунків: від романтичного залицяння до всіх можливих різновидів сексуальних контактів, від одноразових спроб до постійного співжиття та спільного виховання малюків. Відомо, наприклад, декілька випадків, коли постійні пари самців-пінгвінів у зоопарках успішно висиджували яйця та вигодовували пташенят. Подібно до людей, у тварин секс слугує не тільки для розмноження, а іноді відіграє навіть значно важливішу роль, ніж для нас, – наприклад, шимпанзе-бонобо за його допомогою вирішують майже всі проблеми всередині своєї зграї.



---

<sup>8</sup> Детальніше про це можна дізнатися з науково-популярного серіалу "Animal Like Us", що демонструвався на телеканалі National Geographic, див. серію "Homosexuality" (вона доступна також в перекладі на російську під назвою "Животные похожи на нас: Гомосексуализм").



## Довідка про видавця

**Правозахисний ЛГБТ Центр «НАШ СВІТ»** – одна з перших громадських організацій в Україні, метою якої є здійснення та захист прав і свобод, задоволення суспільних, соціальних, культурних, політичних, економічних та інших інтересів української ЛГБТ спільноти. Майже 20 років ми займаємося моніторингом порушень прав геїв, лесбійок, бісексуалів і трансгендерних людей, надаємо юридичну допомогу жертвам дискримінації та злочинів на ґрунті гомофобії, адвокатуємо рівні права для ЛГБТ на законодавчому та політичному рівнях, проводимо просвітницьку та іншу діяльність в інтересах ЛГБТ спільноти.



**Правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ»**

Поштова адреса: а/с 173, м. Київ, 02100

Телефон/факс офісу в Києві: +38 044 2963424

E-mail: [coordinator@gay.org.ua](mailto:coordinator@gay.org.ua)

Вебсайт: <http://www.gay.org.ua>

Facebook: <https://www.facebook.com/nashmircenter>

Брошура «Традиційна орієнтація. Міфи та факти щодо ЛГБТ» видана Центром «Наш світ» за підтримки Посольства Великої Британії в Україні та Фонду з прав людини Міністерства закордонних справ Нідерландів.

Думка автора та видавця публікації не обов'язково відображає точку зору донорів – урядів Великої Британії та Нідерландів.



Посольство  
Великої Британії  
в Україні



Kingdom of the Netherlands